

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
Δ.ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**Παραγωγικές επενδύσεις και τουριστική ανάπτυξη στην περίπτωση
της περιφέρειας της Κρήτης για την πενταετία 2005-2010**

ΜΥΛΩΝΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Δρ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ**

ΠΑΤΡΑ,2013

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου που δέχτηκε να επιβλέψει την πτυχιακή μου εργασία για την καθοδήγηση που μου παρείχε καθώς και για τις συμβουλές του κατά τη διάρκεια εκπόνησης της. Επιπλέον, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου που ήταν δίπλα μου όλο αυτόν τον καιρό και στα φιλικά μου πρόσωπα για την υποστήριξη και τη συμπαράστασή τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
---------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1. Η έννοια του τουρισμού.....	8
1.2. Προσεγγίσεις του τουρισμού.....	9
1.3. Οι επιπτώσεις του τουρισμού.....	10
1.4. Ο τουρισμός στην Ελλάδα το 2012.....	11
1.5. Ο τουρισμός στα ελληνικά νησιά.....	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1. Η έννοια της τουριστικής ανάπτυξης.....	15
2.2. Τα πλεονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης.....	16
2.3. Τα μειονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης.....	17
2.4. Οι κυριότεροι δείκτες τουριστικής ανάπτυξης.....	18
2.5. Η έννοια του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης.....	20
2.6. Οι στόχοι και τα πλεονεκτήματα του σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης....	22
2.7. Η βιώσιμη ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού.....	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. Η επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα	28
3.2. Ο τομέας της οικονομίας στην Ελλάδα.....	29
3.3. Επενδυτική δραστηριότητα και υποδομές.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

4.1. Το νησί της Κρήτης.....	33
4.2. Κλίμα	34
4.3. Οικονομία.....	35

4.4. Πολιτισμικά στοιχεία της Κρήτης.....	36
4.5. Τουρισμός	36
4.5.1. Οι λόγοι που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού.....	39
4.5.2. Τα ισχυρά σημεία του τουρισμού στην Κρήτη.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

5.1. Επενδύσεις και τουριστική ανάπτυξη στην Κρήτη.....	43
5.2. Προτάσεις για τουριστική ανάπτυξη και στα άλλα νησιά.....	52

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....53

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....54

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως σκοπό να αναδείξει τα στοιχεία που συνέβαλλαν σημαντικά στην τουριστική ανάπτυξη της μεγαλύτερης νήσου της Ελλάδας, της Κρήτης, αλλά και να αναφερθεί σε κάποιες συγκεκριμένες επενδύσεις είτε στον τουριστικό τομέα είτε σε άλλους τομείς που σχετίζονται με τον τουρισμό και βοήθησαν στην προσέλκυση όλο και μεγαλύτερου αριθμού τουριστών στο νησί.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια του τουρισμού, οι επιπτώσεις του και δίνεται έμφαση στις δύο προσεγγίσεις του τουριστικού φαινομένου, τη συστημική και την επιστημονική προσέγγιση. Επιπλέον, γίνεται μια σύντομη αναφορά στον τουρισμό στην Ελλάδα κατά το έτος 2012, αλλά και ειδικότερα στα ελληνικά νησιά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στην έννοια της τουριστικής ανάπτυξης, στους δείκτες της, αλλά και στις θετικές και αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από αυτήν. Ακόμα, τονίζεται η σημασία του σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης, τα πλεονεκτήματα καθώς και οι στόχοι του, οι οποίοι διακρίνονται σε οικονομικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και πολιτισμικούς. Τέλος, στο παρόν κεφάλαιο αναφέρεται η έννοια και ο ρόλος της βιώσιμης ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού.

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο στο οποίο αναλύεται εν συντομία ο τομέας της οικονομίας στην Ελλάδα, η επενδυτική δραστηριότητα στη χώρα μας και οι υποδομές κι επιπλέον οι παράγοντες τουριστικής ανάπτυξης: Επενδυτικός Νόμος, Αειφόρος ανάπτυξη, ΣΔΙΤ, ΕΣΠΑ και ΕΟΤ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται η γεωγραφική θέση, το κλίμα, η οικονομία και τα πολιτισμικά στοιχεία του νησιού της Κρήτης. Η Κρήτη είναι ένα από τα πιο φημισμένα ελληνικά νησιά και αποτελεί τουριστικό προορισμό πολλών επισκεπτών. Επομένως, εστιάζουμε σε μερικούς από τους λόγους που

συνέβαλλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού στην Κρήτη, αλλά και στα ισχυρότερα σημεία του κρητικού τουρισμού.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας καταγράφονται ορισμένες επενδυτικές δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στους τέσσερις νομούς της Κρήτης στο χρονικό διάστημα 2005-2010 σε πολλούς τομείς και προσέφεραν βελτιωμένες ή καινούριες υπηρεσίες σε τουρίστες του νησιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1. Η έννοια του τουρισμού

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής στις μεγάλες πόλεις ενισχύει ολοένα και περισσότερο την επιθυμία των ανθρώπων να πραγματοποιήσουν ταξίδια. Οι αιτίες που μπορούν να οδηγήσουν στη θέληση του ατόμου να ταξιδέψει, να περιηγηθεί, να διαφύγει, να ξεκουραστεί, να αναζωογονηθεί είναι πολλές και σχετικές με την αλλαγή παραστάσεων. Ως τουρισμός ορίζονται οι σχέσεις και τα γεγονότα που προκύπτουν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο από τα ταξίδια και τη διαμονή των ατόμων σε ένα συγκεκριμένο τόπο παραμονής, ο οποίος δεν είναι ούτε ο μόνιμος τόπος κατοικίας ούτε εργασίας τους. (Βασιλειάδης, 2009)

Παλαιότερα ο τουρισμός ήταν προνόμιο λίγων, επειδή δίνονταν η δυνατότητα μόνο στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις να ταξιδέψουν. Όμως, σταδιακά με την ανάπτυξη και εξέλιξη των μέσων μεταφοράς, των αυτοκινήτων, των λεωφορείων, του σιδηρόδρομου κι έπειτα των αεροπλάνων ο τουρισμός εξελίχθηκε σε μια κερδοφόρα βιομηχανία παγκοσμίως. Στις μέρες μας θεωρείται η πιο γρήγορα αναπτυσσόμενη βιομηχανία, αφού καθένας προτιμάει να αξιοποιήσει με διαφορετικό τρόπο τον ελεύθερο χρόνο του και να αποκτήσει νέες εμπειρίες ταξιδεύοντας και ανακαλύπτοντας διαφορετικά είδη τουρισμού. Ο τουρισμός ασκεί επιρροή σε μικρά χωριά, σε μικρές ή μεγάλες πόλεις, σε νησιωτικούς προορισμούς, σε χώρες, διότι οικονομία τους στηρίζεται στους τουρίστες που προσελκύουν. (Πρωτοπαπαδάκης, 2003)

Ο τουρισμός διακρίνεται σε:

- Εγχώριο, ο οποίος αναφέρεται στον τουρισμό των κατοίκων μιας χώρας στην περίπτωση που ταξιδεύουν μόνο μέσα σε αυτή.
- Εξερχόμενο που αφορά τους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας και οι οποίοι ταξιδεύουν σε άλλη χώρα.

- Εισερχόμενο, ο οποίος σχετίζεται με τον τουρισμό των ξένων-αλλοδαπών που πραγματοποιούν ένα ταξίδι σε δεδομένη χώρα.
- Διεθνή, είναι το σύνολο του εισερχόμενου και εξερχόμενου τουρισμού.
- Εσωτερικό που αποτελείται από το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού.
- Εθνικό, δηλαδή το σύνολο του εγχώριου σε συνδυασμό με τον εξερχόμενο τουρισμό. (Λαγός, 2005)

1.2. Προσεγγίσεις του τουρισμού

Συστημική προσέγγιση

Σε αυτήν την προσέγγιση το τουριστικό φαινόμενο θα πρέπει να αναλύεται και να εξετάζεται ως κομμάτι ενός συστήματος. Στο σύστημα αλληλεπιδρούν συνεχώς τα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά στοιχεία που το συνθέτουν και επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη διαμόρφωση της κοινωνίας. Διάφορα πολιτιστικά στοιχεία, για παράδειγμα η νοοτροπία ενός λαού, ο πολιτισμός του, τα ήθη και τα έθιμα, τα γεωγραφικά στοιχεία, το φυσικό περιβάλλον αποτελούν παράγοντες για να σχηματίσει γνώμη κι εντυπώσεις για ένα μέρος ο τουρίστας. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να μελετώνται όλα τα στοιχεία καθώς και οι δραστηριότητες που απαρτίζουν ένα σύστημα έτσι ώστε να έχει όφελος ολόκληρη η κοινωνία. Ακόμα, κάθε σύστημα δέχεται την επίδραση εσωτερικών, αλλά και εξωτερικών παραγόντων. Ο ελληνικός τουρισμός λοιπόν δέχεται επιρροή από την κατάσταση που επικρατεί στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και από τις εξελίξεις που σημειώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο. (Κομίλης, 1999)

Επιστημονική προσέγγιση

Η επιστημονική προσέγγιση του τουρισμού μελετάει τις σχέσεις, οι οποίες αναφέρονται στα ταξίδια. Η επιστήμη εξετάζει τις συνέπειες στα οικονομικά τόσο της τουριστικής προσφοράς όσο και της τουριστικής ζήτησης. Η τουριστική προσφορά σχετίζεται με τον τουρισμό αναψυχής, κοινωνικότητας, πολιτιστικών ενδιαφερόντων, επαγγελματικών ενδιαφερόντων, αθλητικών ενδιαφερόντων

κ.λ.π. Η τουριστική ζήτηση έχει σχέση με τα φυσικά και ψυχικά κίνητρα, με τα κίνητρα πολιτιστικής φύσεως και προσωπικής αναγνώρισης. Αυτός ο διαχωρισμός στα δύο είδη τουρισμού, που αναφέρονται στην τουριστική προσφορά και ζήτηση οδηγεί στη διευκόλυνση των ειδικών στην αντικειμενικότερη προσέγγιση των σχέσεων και του τουριστικού φαινομένου που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της παραμονής ενός τουρίστα σε ένα συγκεκριμένο τουριστικό μέρος. Αυτή η ταξινόμηση γίνεται όλο και πιο απαραίτητη στην έρευνα Μάρκετινγκ και κυρίως στην τμηματοποίηση της αγοράς, δηλαδή στο στάδιο προσέγγισης των καατναλωτικών ομάδων. (Βασιλειάδης, 2009)

1.3. Οι επιπτώσεις του τουρισμού

Πολλά είναι τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τον τουρισμό. Αρχικά, παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης σε αρκετά μέρη, αφού ο τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία ικανοποιητικού αριθμού θέσεων εργασίας, πλήρους και μερικής απασχόλησης, ακόμα και στην περίπτωση που αυτές οι θέσεις είναι εποχιακές. Επιπλέον, συντελεί στην ανάπτυξη πολλών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας επειδή τα χρήματα που δαπανώνται από τους ξένους, αλλά και τους ντόπιους τουρίστες καταλήγουν μέσω των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Αποτέλεσμα αυτού είναι η ενδυνάμωση της εγχώριας παραγωγικής και της εμπορικής δραστηριότητας σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο. Ακόμα ένα πλεονέκτημα είναι ότι αποφέρει συνάλλαγμα και προσφέρει εισόδημα στην τοπική και την ευρύτερη κοινωνία, μέσα από τις δαπάνες των τουριστών για διαμονή, διατροφή, αγορά αναμνηστικών αντικειμένων, μετακίνηση, διασκέδαση κ.λ.π., αλλά και στο κράτος μέσω της φορολογίας. (Πρωτοπαπαδάκης, 2003)

Όμως, εκτός από τις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα. Εάν μέρος των εισοδημάτων που αποφέρει σε έναν τουριστικό προορισμό ο τουρισμός δεν ξαναεπενδυθούν στην ανακαίνιση ξενοδοχείων και εστιατορίων, στη συντήρηση μνημείων και αξιοθέατων και στη δημιουργία νέων έργων υποδομής, το τουριστικό αυτό μέρος δε θα προσελκύει πια τουρίστες.

Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι η υπερβολική ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου σε κάποιους τουριστικούς προορισμούς δημιουργεί προβλήματα όταν η ζήτηση ξεπερνάει την προσφορά. Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να οδηγήσει στη μόλυνση και ρύπανση του φυσικού περιβάλλοντος, την εξαφάνιση τοπικών παραδόσεων ενός τόπου καθώς και την εγκατάλειψη κάποιων τομέων απασχόλησης, όπως είναι για παράδειγμα ο αγροτικός τομέας παραγωγής. (Πρωτοπαπαδάκης, 2003)

Ένας τουριστικός προορισμός ίσως γίνει λιγότερο ελκυστικός και εξαιτίας της αλλαγής κλίματος, των φυσικών καταστροφών (π.χ. πλημμύρες) και διαφόρων τρομοκρατικών ενεργειών. Επί πρόσθετα, πολλοί διοργανωτές ταξιδιών έχουν την άποψη ότι "όσο πιο πολλοί τόσο καλύτερα" και δε νοιάζονται για τις αρνητικές συνέπειες που παρουσιάζει η αυξανόμενη προσέλευση τουριστών σε μια τουριστική περιοχή. Η ξαφνική μείωση της τουριστικής δραστηριότητας είναι δυνατό να δημιουργήσει προβλήματα στην οικονομία και την κοινωνία εξαιτίας της υποαπασχόλησης του πληθυσμού που ασχολείται στη βιομηχανία του τουρισμού. Κατά συνέπεια λόγω της μείωσης των εισοδημάτων των ντόπιων και των εσόδων του κράτους και της μείωσης της επενδυτικής δραστηριότητας στον τουριστικό κλάδο. (Ανδριώτης, 2005)

1.4. Ο τουρισμός στην Ελλάδα το 2012

Σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), οι αφίξεις ξένων τουριστών στα κυριότερα αεροδρόμια της Ελλάδας με απευθείας αεροπορικές πτήσεις από το εξωτερικό παρουσίασαν μείωση σε ποσοστό περίπου 3,1% από τον Ιανουάριο έως τον Αύγουστο του 2012 σε σχέση με τη μεγάλη άνοδο που παρουσίασαν (11,8%) στο αντίστοιχο οκτάμηνο του 2011, μιας χρονιάς σταθμού στην πορεία του ελληνικού τουρισμού. Σε σχέση με το 2010 οι αεροπορικές αφίξεις τον Αύγουστο του 2012 ήταν σε ποσοστό 9,4% υψηλότερες από τις αφίξεις του ίδιου μήνα κατά το 2010 και στο οκτάμηνο του 2012 ήταν κατά 8,3% υψηλότερες από το οκτάμηνο του 2010.

Το τουριστικό ρεύμα επηρεάστηκε αρνητικά κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2012, λόγω του βαρύ ελληνικού και ευρωπαϊκού χειμώνα που ελαχιστοποίησε τις μετακινήσεις για τουρισμό. Η μεγαλύτερη άνοδος στις διεθνείς αφίξεις παρουσιάστηκε στο οκτάμηνο του 2012 στα αεροδρόμια: Θεσσαλονίκης (8%), Χανίων (8,7%), Κέρκυρας (7,9%), Κεφαλλονιάς (12,7%), Σκιάθου (6,1%) και Μυκόνου (6,1%). Παράλληλα παρουσιάστηκε μείωση στα αεροδρόμια της Αθήνας (13,6%), της Καβάλας (15,2%), της Ρόδου (6,9%), της Κω (4,5%), της Σάμου (8,6%), της Ζακύνθου (3,9%), του Ηρακλείου Κρήτης (1,5%) και της Σαντορίνης (0,2%). Επιπλέον, σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ, οι βασικές χώρες που ανταγωνίζονταν την Ελλάδα στο πρώτο εξάμηνο του 2012 παρουσίασαν κάμψη στον εισερχόμενο τουρισμό τους εκτός από την Κροατία και την Ισπανία. Πιο συγκεκριμένα, η Κροατία παρουσίασε ετήσια άνοδο σε ποσοστό 13,2%, ενώ η Ισπανία κατά 1,5%. (http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathbreak_1_12/09/2012_460981)

Ελληνικός τουρισμός

1.5. Ο τουρισμός στα ελληνικά νησιά

Από τα παλιά χρόνια η Ελλάδα αποτελεί έναν ταξιδιωτικό προορισμό για πολλούς. Ο τουριστικός κλάδος της βασίστηκε πάρα πολύ στα ελληνικά νησιά της. Τα ελληνικά νησιά αποτέλεσαν και αποτελούν μέχρι και σήμερα τους πιο κατάλληλους τουριστικούς προορισμούς για την ανάπτυξη των "παραδοσιακών μας προϊόντων", δηλαδή τον ήλιο, τη θάλασσα και τους φιλόξενους και φιλικούς ανθρώπους. Μάλιστα τις τελευταίες δεκαετίες υπολογίζεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών, περίπου το 50%, επισκέφθηκε την Ελλάδα το καλοκαίρι και πιο συγκεκριμένα τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Η αυξημένη τουριστική ζήτηση παραθαλάσσιων περιοχών συντέλεσε στη μαζική κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων, εστιατορίων και διάφορων άλλων τουριστικών υποδομών στα νησιά της Ελλάδας.

Επομένως, παρατηρήθηκε μεγάλη οικονομική άνθιση πολλών νησιωτικών περιοχών και ενδυναμώθηκε ο τουρισμός τους. Παρόλ' αυτά ο μαζικός τουρισμός δε δημιούργησε την ίδια ανάπτυξη για όλα τα ελληνικά νησιά. Κάποια από αυτά, όπως για παράδειγμα η Σαντορίνη, η Μύκονος, η Πάρος, η Ρόδος, η Κέρκυρα και η Κρήτη, χαρακτηρίζονται ως τα ελληνικά τουριστικά νησιά με τη μεγαλύτερη άνθιση. Άλλα νησιά όπως η Μυτιλήνη, η Χίος, η Νάξος, η Κεφαλλονιά ή κι άλλα πολύ μικρά (Σχοινούσα, Δονούσα κ.λ.π.) φαίνεται να μένουν πιο στάσιμα. (Τσάρτας, 2001)

Όλοι οι ελληνικοί νησιωτικοί τουριστικοί προορισμοί διαθέτουν τις απαραίτητες και κατάλληλες υποδομές (λιμάνια, καλό οδικό δίκτυο, συγκοινωνία κ.λ.π.) που δημιουργήθηκαν με τη βοήθεια του κράτους, εκμεταλλευόμενου των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης. Αλλά μόνο η ύπαρξη υποδομών δεν είναι αρκετή για να γίνεται το ελληνικό τουριστικό προϊόν συνεχώς πιο ελκυστικό. Για να είναι αποτελεσματική η τουριστική πολιτική που θα ακολουθηθεί θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η οικονομική ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και το άριστο επίπεδο κοινωνικής ευημερίας. Οι πιο ακριβοί προορισμοί προσφέρουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποτελούν μέρη πρόσβασης υψηλότερου επιπέδου τουριστών. (Τσάρτας, 2001)

■ Η βιώσιμη ανάπτυξη στα ελληνικά νησιά χρειάζεται παράλληλη ανάπτυξη των φυσικών πόρων και πολιτιστικών στοιχείων και την εξασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας του πληθυσμού της. Το πρόβλημα βιωσιμότητας του ελληνικού τουρισμού υπήρχε και εντοπίστηκε από παλιά. Το γεγονός αυτό κατεύθυνε σε διάφορες προσπάθειες για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη των ελληνικών νησιών χρειάζονται υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και η διαφοροποίηση των τουριστικών προϊόντων. Το διαφοροποιημένο τουριστικό προϊόν υψηλής ποιότητας προσελκύει τουρίστες ανώτερου εκπαιδευτικού επιπέδου, απασχολεί ειδικευμένους υπαλλήλους και φυσικά βασίζεται στα χαρακτηριστικά του τουριστικού προορισμού, όπου προσφέρεται. Για τα νησιά στον ελλαδικό χώρο γίνονται κάποιες προσπάθειες να απομακρυνθούν από το πρότυπο μαζικού τουρισμού. Παράλληλα, γίνονται προσπάθειες για την ώθησή τους σε καινούρια τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Οι προσπάθειες αυτές αφορούν τις εξής κατηγορίες: (Ηγουμενάκης, 2000)

■ Η πρώτη αφορά τον πράσινο τουρισμό και οι προσπάθειες γίνονται έτσι ώστε να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από την κατασκευή τουριστικών υποδομών.

■ Η δεύτερη σχετίζεται με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και περιλαμβάνει τις δραστηριότητες που αποφέρουν αρκετά μεγάλα κέρδη στην τοπική οικονομία. Μερικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι ο τουρισμός της κρουαζιέρας, ο αγροτουρισμός, ο χειμερινός τουρισμός, ο ιατρικός, ο συνεδριακός, ο θαλάσσιος τουρισμός κ.λ.π.

■ Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τύπους τουρισμού ειδικού ενδιαφέροντος και σε αυτές τις περιπτώσεις τα οικονομικά κέρδη είναι πολύ μεγάλα. (Ηγουμενάκης, 2000)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1. Η έννοια της τουριστικής ανάπτυξης

Η έννοια της ανάπτυξης αφορά μια διαδικασία αλλαγής, αύξησης, ή εξέλιξης. Στηρίζεται σε έννοιες όπως είναι για παράδειγμα η οικονομία (οικονομική ανάπτυξη ή μεγέθυνση), η κοινωνία (κοινωνική ανάπτυξη), ο πολιτισμός (πολιτισμική ανάπτυξη), η τεχνολογία (τεχνολογική ανάπτυξη), η πολιτική (πολιτική ανάπτυξη), ο τουρισμός (τουριστική ανάπτυξη) κ.λ.π. Εξαιτίας του γεγονότος ότι η ανάπτυξη χρησιμοποιείται σε πολλούς κλάδους επιστημών με διαφορετική βέβαια προσέγγιση του όρου και φυσικά με διαφορετικά αναπτυξιακά κίνητρα κάθε φορά, δημιούργησε δυσκολίες στον προσδιορισμό ενός ορισμού της. (www.wikipedia.org)

Ένας αρκετά ικανοποιητικός ορισμός για την ανάπτυξη είναι εκείνος σύμφωνα με τον οποίο αποκαλείται η ισορροπία κοινωνικών και ανθρώπινων σχέσεων, αλλά και συστημάτων παραγωγής, απασχόλησης, διανομής και κατανάλωσης με βάση τις αξίες και επιλογές των δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία, όπως υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ τους στο φυσικό περιβάλλον. Ο όρος τουριστική ανάπτυξη σημαίνει την ανοδική εξέλιξη του τουρισμού που πραγματοποιείται όταν αυξάνεται η τουριστική παραγωγή, βελτιώνεται ποιοτικά και προσαρμόζεται στην τουριστική ζήτηση, δηλαδή στις ανάγκες ή επιθυμίες των τουριστών. (Ανδριώτης, 2005)

Είναι σίγουρο ότι η τουριστική ανάπτυξη απαιτεί αρκετές αλλαγές στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στον κλάδο του τουρισμού, αλλά και κάποιες βελτιώσεις που αναφέρονται στην οργάνωση και στη λειτουργία της τουριστικής παραγωγής. Ουσιαστικά είναι μια στρατηγική χρήσιμη στον προσδιορισμό μετάβασης ενός προορισμού από το στάδιο της υποανάπτυξης σε ένα καλύτερο στάδιο, σε μια κατάσταση μεγαλύτερης ανάπτυξης. (Ηγουμενάκης, 2000)

2.2. Τα πλεονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης

Αναμφίβολα, η τουριστική ανάπτυξη σε μια περιοχή δεν επιλύει τα διάφορα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε κοινωνία. Όμως, βοηθάει στην επίλυσή τους άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο.

Αρχικά, η ανάπτυξη του τουρισμού συμβάλλει και στην παράλληλη ανάπτυξη άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Κάτι τέτοιο συμβαίνει επειδή τα χρήματα που ξοδεύουν οι τουρίστες προκειμένου να αγοράσουν αγαθά ή να απολαύσουν υπηρεσίες ενισχύουν και κάποιους από τους υπόλοιπους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, μέσω των τουριστικών καθώς κι άλλων επιχειρήσεων. Έτσι στηρίζεται και τονώνεται η εγχώρια παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Ακόμα διαφοροποιείται η οικονομία και ιδιαίτερα όταν είναι μονόπλευρα προσανατολισμένη ως προς την παραγωγή. Με την ανάπτυξη της απαραίτητης υποδομής αναδύονται και άλλες δραστηριότητες που είναι δυνατό να αποφέρουν έσοδα στην περιοχή. (Ηγουμενάκης, 2000)

Επί πρόσθετα, η ανάπτυξη του τουρισμού προσφέρει νέες θέσεις εργασίας, πλήρους, μερικής ή εδεχομένως και εποχιακής απασχόλησης για εργατικό δυναμικό ειδικευμένο και ανειδίκευτο. Με αυτόν τον τρόπο απορρέει η δημιουργία νέων θέσεων όταν οι άλλοι κλάδοι αδυνατούν να τις δημιουργήσουν ακόμα κι αν έχουν μικρή διάρκεια. Η ανάπτυξη του τουρισμού συντελεί στην εισροή χρημάτων στις περιοχές όπου και αναπτύσσεται. Παρέχει επιπλέον εισόδημα στους μόνιμους κατοίκους των περιοχών αυτών, αλλά και άλλα έσοδα για την τοπική αυτοδιοίκηση και γενικότερα για το κράτος.

Τα πλεονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης σε τοπικό ή σε περιφερειακό επίπεδο είναι φανερά μόνο στην περίπτωση που η ανάπτυξη συνδέεται με την ανάπτυξη των άλλων δύο τομέων παραγωγής, του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα και εφόσον γίνεται προγραμματισμένα κι αφού υπάρχει συνεχής έλεγχος. Μόνο με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατόν ακόμα κι αν δεν

εξαλειφθούν, τουλάχιστον να περιοριστούν σε κάποιο βαθμό οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού. (Ηγουμενάκης, 2000)

2.3. Τα μειονεκτήματα της τουριστικής ανάπτυξης

Είναι κάποιες φορές που καθώς αναπτύσσεται ο τουρισμός, εκτός από το ότι επιδρά θετικά κοινωνικοοικονομικά, έχει και μερικές αρνητικές επιπτώσεις. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι οι παρακάτω. Πρώτα απ' όλα, όταν η τουριστική ανάπτυξη γίνεται πάρα πολύ γρήγορα, μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων στην οικονομία μιας χώρας που δέχεται την επίσκεψη πολλών τουριστών. Αυτό παρατηρείται κυρίως στα αρχικά στάδια, δηλαδή όταν προσφέρονται τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες που δε γίνεται να συμβαδίσουν με την ολοένα και αυξανόμενη ζήτηση και συνεπώς δεν καθίσταται εφικτή η ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών του τουρίστα. Η εμφάνιση του πληθωρισμού οδηγεί σε αυξήσεις των τιμών και στην εμφάνιση κερδοσκοπίας σε μια τουριστική περιοχή. (Ηγουμενάκης, 2000)

Επίσης, η αγοραστική δύναμη που έχουν οι τουρίστες σε μια περιοχή διαφέρει πάρα πολύ από αυτή των μόνιμων κατοίκων. Το πρόβλημα προκύπτει διότι αυξάνονται πολύ οι τιμές των υπηρεσιών στέγασης εξαιτίας της αυξανόμενης ζήτησης ενοικίασης οικημάτων από τους τουρίστες, αλλά και από το ντόπιο πληθυσμό που απασχολείται στην τουριστική βιομηχανία. Προβλήματα δημιουργούνται κι όταν ένας τουριστικός προορισμός προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών έστω και για λίγο και οδηγεί στη δημιουργία προτύπων αγοραστικής συμπεριφοράς και κατανάλωσης, τα οποία δε, είναι συμβατά με τα ήθη, τα έθιμα, τις συνήθειες, γενικότερα με την κουλτούρα και τις οικονομικές δυνατότητες των ντόπιων. Πολλές φορές υπάρχει περίπτωση να προκύψουν και υπαρκτά προβλήματα στο μόνιμο πληθυσμό, επειδή η μεγάλη προσέλευση των επισκεπτών ενός τόπου δε συμβαδίζει με τις υπάρχουσες δυνατότητες έτσι ώστε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες και οι επιθυμίες τους. Από τα πιο συνηθισμένα προβλήματα μπορεί να είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος και η ηχορύπανση. (Ηγουμενάκης, 2000)

Αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες μπορεί να προκύψουν και καθώς μειώνεται ξαφνικά η τουριστική δραστηριότητα σε έναν προορισμό που αποτελεί πόλο έλξης πολλών τουριστών. Αρνητική συνέπεια είναι η αύξηση της ανεργίας του ντόπιου πληθυσμού που απασχολείται στον τουριστικό κλάδο, συνεπώς και η μείωση των εισοδημάτων των ντόπιων και του κράτους, αλλά και το γεγονός ότι μειώνονται πολύ οι επενδύσεις. Τέτοιου είδους προβλήματα αμβλύνονται ακόμα περισσότερο όταν η οικονομία μιας περιοχής εξαρτάται στενά από τον τουρισμό. Τότε δε μπορούν να δημιουργηθούν εύκολα εναλλακτικές ευκαιρίες απασχόλησης, αφού για κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν επιπλέον επενδύσεις, διότι πολλές εγκαταστάσεις δε μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άλλους λόγους πέρα από αυτούς για τους οποίους έχουν κατασκευαστεί για να εξυπηρετούν. (Ηγουμενάκης, 2000)

2.4. Οι κυριότεροι δείκτες τουριστικής ανάπτυξης

Με κάθε τρόπο θα πρέπει να επιδιώκεται η τουριστική ανάπτυξη προκειμένου να να πραγματοποιείται καλύτερη εκμετάλλευση των οικονομικών πλεονεκτημάτων που αυτή προσφέρει. Κατά πόσο επιτυγχάνεται αυτός ο στόχος είναι δυνατό να διαπιστωθεί από ορισμένους δείκτες. Οι πιο σημαντικοί από αυτούς είναι οι παρακάτω:

1) Οι θέσεις εργασίας που δημιουργεί ο τουρισμός

Ο τουρισμός συνιστά μια βιομηχανία υπηρεσιών και ταυτόχρονα έναν από τους πιο βασικούς παράγοντες για να δημιουργηθούν ευκαιρίες απασχόλησης στον τουριστικό και σε άλλους τομείς και υποτομείς της οικονομικής δραστηριότητας όπως για παράδειγμα στις ξενοδοχειακές μονάδες. Επίσης, μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας με πιο χαμηλό κόστος συγκριτικά με την ανάπτυξη άλλων κλάδων της οικονομίας. Παρόλ'αυτά οι περισσότερες από τις θέσεις που δημιουργούνται είναι εποχιακές, μερικές εκ των οποίων είναι μόνο μερικής απασχόλησης.

2) Ο ανταγωνισμός μεταξύ τουρισμού και άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

Παρόλο που ο τουρισμός στηρίζει σε μεγάλο βαθμό κι άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας, είναι πολύ πιθανό και να τους ανταγωνιστεί και κυρίως εκεί που εμφανίζεται εργατικού δυναμικού ή έλλειψη κεφαλαίου για επενδύσεις. Άρα, υπάρχει εναλλακτικό κόστος ευκαιρίας σε συνδυασμό με την τουριστική ανάπτυξη ή με την ανάπτυξη άλλης οικονομικής δραστηριότητας και το κόστος αυτό που απορρέει εξαρτάται και από κάποιες εναλλακτικές ευκαιρίες και δυνατότητες ανάπτυξης που υπάρχουν.

3) Η επίδραση του τουριστικού πολλαπλασιαστή

Όταν αναφέρεται η συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, γίνεται λόγος για τον τρόπο που αξιοποιούνται οι δαπάνες για τον τουρισμό ευνοώντας κι άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό είναι γνωστό ως επίδραση του τουριστικού πολλαπλασιαστή. Ο πολλαπλασιαστής είναι ένα μέτρο του τρόπου με τον οποίο επιδρά η εισροή πρόσθετου εισοδήματος, σε μια οικονομία, που στην προκειμένη περίπτωση πραγματοποιείται μέσω του τουρισμού.

4) Η περιφερειακή τουριστική ανάπτυξη

Είναι φανερό ότι ο τουρισμός συνιστά πολύ βασικό εργαλείο για να τονωθεί η οικονομία, αλλά και για να αναπτυχθεί γενικά η περιφέρεια. Μειώνει την ανισορροπία, εννοώντας ότι σε περιφέρειες όπου είναι εφικτό να εξασφαλιστούν οι παραγωγικοί συντελεστές και η τουριστική ανάπτυξη εξαρτάται σημαντικά από το ντόπιο πληθυσμό και από τους ντόπιους επιχειρηματίες, θα πραγματοποιηθεί κατάλληλη εκμετάλλευση των οικονομικών πλεονεκτημάτων που θα προκύψουν.

5) Τα έσοδα του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης από τον τουρισμό

Τα έσοδα που απορρέουν για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση προέρχονται κατά κύριο λόγο μέσω της φορολογίας των κερδών που αποκομίζουν οι

τουριστικές επιχειρήσεις και του εισοδήματος αυτών που απασχολούνται στην τουριστική βιομηχανία. Μέσω της έμμεσης φορολόγησης των τουριστών στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται, μέσω των κερδών τουριστικών επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ή διάθεσης προϊόντων που ανήκουν στο κράτος κ.λ.π.

Είναι λογικό ότι τα έσοδα που απορρέουν από τον κλάδο του τουρισμού να μειωθούν όταν από αυτά αφαιρούνται τα έξοδα που είναι αναγκαίο να γίνουν για να αναπτυχθεί η τουριστική βιομηχανία. Τέτοια έξοδα είναι παραδείγματος χάρη, οι επενδύσεις για έργα τουριστικής υποδομής, η δημιουργία κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού που θα απασχοληθεί στον τουριστικό κλάδο, η κάλυψη εξόδων που πραγματοποιούνται για την προβολή και προώθηση του τουριστικού προϊόντος σε διάφορες τουριστικές αγορές. Επιπλέον, έξοδα είναι δυνατό να δημιουργηθούν για τις δημοτικές αρχές των τουριστικών περιοχών, όπως είναι τα έξοδα που απαιτούνται για τη συντήρηση του οδικού δικτύου, για την καθαριότητα των ακτών, για την αποκομιδή απορριμμάτων κ.λ.π.

2.5. Η έννοια του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης

Τις περισσότερες φορές η τουριστική δραστηριότητα αναπτύσσεται και εξελίσσεται με τρόπο που δεν έχει προγραμματιστεί. Με το πέρασμα των χρόνων ο σχεδιασμός άρχισε να θεωρείται απαραίτητος για δύο λόγους. Πρώτον, για το λόγο ότι η απρογραμμάτιστη τουριστική ανάπτυξη επιδρούσε αρνητικά στην οικονομία των περιοχών που αποτελούσαν τουριστικούς προορισμούς. Δεύτερον, επειδή ξεκίνησαν να αναδεικνύονται νέοι τουριστικοί προορισμοί που ανταγωνίζονταν έντονα μεταξύ τους και κάτω από αυτές τις συνθήκες έγινε πλέον απαραίτητη η πρόγνωση και ο σχεδιασμός αυτών των τόπων για την ανάπτυξη και την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς τους. (Μπριασούλη, 2000)

Αναμφισβήτητα, ο τουριστικός σχεδιασμός στηρίζεται ιδιαίτερα στη διάγνωση αναπτυξιακών προβλημάτων και δυνατοτήτων, προβλέποντας τις εξελίξεις, ρυθμίζοντας πολλούς παράγοντες ενός αναπτυξιακού συστήματος και

επιδιώκοντας συγκεκριμένες αλλαγές ώστε να αυξάνονται τα οικονομικά, τα κοινωνικά, τα πολιτισμικά και τα περιβαλλοντικά οφέλη της αναπτυξιακής διαδικασίας. (Μπριασούλη, 2000)

Επομένως, ο σχεδιασμός αποτελεί διαδικασία, την οποία αποτελεί μια σειρά διαδοχικών λειτουργιών και δράσεων που επιλέγονται και εν συνεχεία πραγματοποιούνται σ'ένα συγκεκριμένο διοικητικό, θεσμικό και χρονικό πλαίσιο με βάση πάντοτε παράλληλων διαδικασιών του αναπτυξιακού στοχεύοντας τελικά στην επίτευξη ενός ή περισσότερων στόχων ή προκειμένου να γίνει αντιστάθμιση και να εξισοροποιηθούν οι διάφοροι στόχοι. Γενικότερα, ο τουριστικός σχεδιασμός ενός τόπου θα πρέπει να συνιστά μια δραστηριότητα, η οποία προσαρμόζεται εύκολα σε οποιεσδήποτε μεταβολές μπορεί να γίνουν στο συγκεκριμένο μέρος, αλλά και σε μεταβολές που ενδεχομένως να συμβούν στις διεθνείς αγορές. Ακόμα, το πολιτικό περιβάλλον παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στον τουριστικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη αφού εποπτεύει και επηρεάζει το βαθμό στον οποίο υλοποιούνται οι πολιτικές και συμβαίνουν οι διάφοροι έλεγχοι. (Κομίλης, 1999)

Στη διαδικασία του τουριστικού σχεδιασμού είναι καθοριστικής σημασίας η εξέταση των πόρων τουριστικής έλξης και οι άμεσα συσχετιζόμενες με αυτήν δραστηριότητες, των ξενοδοχειακών μονάδων και των υπόλοιπων υποστηρικτικών υποδομών, των μεταφορών, των τουριστικών μετακινήσεων, αλλά και των οργανωτικών και θεσμικών θεμάτων. Με το πέρασμα των δεκαετιών δίνεται όλο και μεγαλύτερη σημασία στην ποιότητα της τουριστικής ανάπτυξης και λιγότερη στην ποσότητα της που έχει σχέση με τον ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό προσέλευσης τουριστών. Η ποιότητα του σχεδιασμού του τουρισμού έχει τη βάση της σε μια αειφόρο ανάπτυξη με τις παρεμβάσεις αυτές που έχουν εύκολη προσαρμογή στα χαρακτηριστικά δεδομένα, δηλαδή τους φυσικούς, πολιτιστικούς πόρους κ.λ.π. μιας περιοχής. (Κομίλης, 1999)

Υπάρχουν πολλοί τύποι για το σχεδιασμό τουριστικής ανάπτυξης . Αυτοί προσδιορίζονται με βάση: (Κομίλης, 1999)

1) Το χωρικό επίπεδο στο οποίο υλοποιείται

Είναι πιθανό να πρόκειται για ένα αστικό κέντρο, για μια περιφέρεια ή ακόμα και για ολόκληρη χώρα. Ειδικότερα σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο, η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να βρίσκει εφαρμογή σε άλλες αναπτυξιακές ρυθμίσεις που συνδέονται, παραδείγματος χάρη, με τα πολεοδομικά σχέδια ή με την ανάλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. (Κομίλης, 1999)

2) Το χρονικό ορίζοντα κατά το οποίο πραγματοποιούνται

Άρα, η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να σχεδιάζεται βραχυχρόνια, δηλαδή να πραγματοποιείται σε σύντομο χρονικό διάστημα ή μακροχρόνια, δηλαδή να απαιτείται περισσότερος χρόνος. (Κομίλης, 1999)

3) Τις διάφορες μορφές τουρισμού

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού σε συνδυασμό με τους πόρους που διατίθενται παίζουν καθοριστικό ρόλο στο σχεδιασμό της ανάπτυξης του τουρισμού. Παραδείγματος χάρη, ο ορεινός τουρισμός σχετίζεται άμεσα με τη δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων, ο θαλάσσιος τουρισμός και ιδιαίτερα αν πρόκειται για νησιωτικό προορισμό συνδέεται με την ανάπτυξη λιμένων σκάφων αναψυχής, ο εκθεσιακός τουρισμός με την ανάπτυξη πολιτιστικών κεντρών, κ.λ.π. (Κομίλης, 1999)

4) Τις διασυνδέσεις του τουρισμού με άλλους τομείς παραγωγής

Όπως προαναφέρθηκε, τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη σύνδεση του τουρισμού με τις δραστηριότητες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα παραγωγής είναι πολλά. (Κομίλης, 1999)

2.6. Οι στόχοι και τα πλεονεκτήματα του σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης

Ο σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης έχει ως επίκεντρο την οριοθέτηση αναπτυξιακών στόχων μακροπρόθεσμα και τα μέτρα στρατηγικής, τα προγράμματα και γενικά τα μέσα που παρεμβαίνουν για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών. Βασικός στόχος του τουριστικού σχεδιασμού ανάπτυξης είναι η μεγιστοποίηση του όφελους και η ελαχιστοποίηση του κόστους με την αντιστάθμιση των εξωτερικών τυχαίων παραγόντων με τους εσωτερικούς παράγοντες που εποπτεύονται. Για την υλοποίηση ενός τέτοιου στόχου χρειάζεται η αξιολόγηση εναλλακτικών επιλογών στην ποιότητα, την καταλληλότητα και την αποτελεσματικότητα ώστε να επέλθει η εξισορρόπηση που απορρέει από κάθε εναλλακτική επιλογή. (Ηγουμενάκης, 2000)

Όμως, υπάρχουν κι άλλοι πολλοί στόχοι, οι οποίοι διακρίνονται στις εξής σημαντικές κατηγορίες.

α) Κοινωνικοί στόχοι

Αυτοί οι στόχοι συντελούν στην προώθηση διάφορων δραστηριοτήτων που προβάλλουν τις κοινωνικές αξίες. Σημαντική είναι η εκπαίδευση καθώς και η επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που απαιτείται για να παραχθούν τουριστικά αγαθά και τουριστικές υπηρεσίες που βοηθούν στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής.

β) Οικονομικοί στόχοι

Οι οικονομικοί στόχοι αναφέρονται στην αύξηση της απασχόλησης και κατά συνέπεια την αύξηση των εισοδημάτων και γενικότερα στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων που κατοικούν μόνιμα στον τουριστικό προορισμό.

γ) Περιβαλλοντικοί στόχοι

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι έχουν σχέση με τους τρόπους που θα εφαρμοστούν κατάλληλοι τύποι ανάπτυξης έτσι ώστε να μην υπάρχει η μόλυνση του περιβάλλοντος και να μην υποβαθμίζεται σε καμία περίπτωση η ποιότητα ζωής.

δ) Πολιτιστικοί στόχοι

Σύμφωνα με αυτούς αναδεικνύονται οι πολιτιστικές αξίες, οι παραδόσεις, τα ήθη, τα έθιμα και γενικότερα η κουλτούρα του τόπου που αποτελεί τον τουριστικό προορισμό. (Ηγουμενάκης, 2000)

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι ο σωστός σχεδιασμός τουριστικής έχει κατά κύριο λόγο θετικά αποτελέσματα. Καταρχήν, κατά τη διάρκεια σχεδίασης της ανάπτυξη μιας τουριστικής περιοχής υπάρχει ένα πρόγραμμα, το οποίο πρέπει να ακολουθηθεί για να μειωθεί η αβεβαιότητα καταστάσεων και το ρίσκο στο μέλλον. Επίσης, είναι δυνατή η εμφάνιση καλύτερων σχέσεων μεταξύ των αρμόδιων για την τουριστική ανάπτυξη και της προόδου του τόπου αυτού και του κοινωνικού συνόλου που ζει εκεί. Πρόσθετο όφελος αποτελεί η διατύπωση διατυπώνονται των στόχων της στρατηγικής πολιτικής που ακολουθείται για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα. Αυτό θα ευνοήσει την ενεργοποίηση αυτών που δραστηριοποιούνται στην τουριστική οικονομία προκειμένου να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. (Ηγουμενάκης, 2000)

Άλλο πλεονέκτημα που προκύπτει από το σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης είναι ότι αποφεύγεται η λήψη αποφάσεων που επιδρούν αρνητικά σε μια κοινωνία στο σύνολο της με αποτέλεσμα να μειώνεται κατά πολύ το κοινωνικό κόστος. Ακόμα, με το σχεδιασμό δρομολογείται η δράση κάποιων προσώπων, εκείνων της πολιτικής εξουσίας, των επιχειρηματιών, του κοινού κ.λ.π. Φυσικό είναι να μικραίνει και το χάσμα μεταξύ ιδιωτικού και κοινωνικού κόστους. Τέλος, καινούριες ιδέες που εκφράζονται από το κοινωνικό σύνολο στους αρμόδιους για τη λήψη αποφάσεων συντελούν στη βελτίωση κάποιων προτάσεων ή στο να χαραχθεί ένας νέος δρόμος για την ανάπτυξη του τουρισμού. (Ηγουμενάκης, 2000)

2.7. Η βιώσιμη ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού

Από τα παλαιότερα χρόνια έως και τη σύγχρονη εποχή ο τουρισμός αποτελεί το εργαλείο ανάπτυξης πολλών τουριστικών περιοχών. Για την αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων εμφανίστηκε έντονα η ανάγκη του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αρχή των προσπαθειών προώθησης ενός προτύπου τουριστικής ανάπτυξης που θα είχε ως βασικό χαρακτηριστικό τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τις περιοχές που έχουν υιοθετήσει το πρότυπο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού, αλλά και για τις υπόλοιπες που αρχίζουν τώρα να αναπτύσσονται και είναι εφικτό να αποκτήσουν βιώσιμα χαρακτηριστικά με ανάλογο προγραμματισμό.

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη συνδέεται στενά με τα προβλήματα που προκύπτουν από τη διαχείριση του περιβάλλοντος σε σχέση με τις αναπτυξιακές ανάγκες των ανθρώπων. (Μπριασούλη, 2000) Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη ονομάζεται η ανάπτυξη που όχι μόνο ικανοποιεί τις ανάγκες και επιθυμίες των τουριστών, αλλά ευθύνεται για την προστασία και την ενίσχυση των μελλοντικών ευκαιριών. Επιπλέον, οι πόροι διαχειρίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να καλυφθούν οι κοινωνικοοικονομικές ανάγκες και να διατηρηθούν η πολιτιστική και περιβαλλοντική ακεραιότητα.

Κατά συνέπεια, «βιώσιμος» τουριστική ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη που δραστηριοποιείται ομοιόμορφα για να υπάρχει ισορροπία στις τοπικές, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές δομές κάθε τουριστικής περιοχής δημιουργώντας τις κατάλληλες υπηρεσίες και υποδομές προκειμένου να επιβιώσει και να εξελιχθεί. Αλλιώς ως βιώσιμη ανάπτυξη ορίζονται οι διαδικασίες με τις οποίες ικανοποιούνται ανάγκες και επιθυμίες που εμφανίζονται τη δεδομένη χρονική στιγμή χωρίς να αγνοούνται αυτές των μελλοντικών γενιών. Πρόκειται, δηλαδή, για διαδικασία μεταβολής και εξέλιξης, στην οποία αξιοποιούνται οι φυσικοί πόροι, η τεχνολογική ανάπτυξη, οι επενδύσεις και επιπλέον οι θεσμικές και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές είναι σε ισορροπία και αρμονία ώστε να υπάρχει δυνατότητα να ικανοποιηθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και στο άμεσο, αλλά και στο μακρινό μέλλον. Συνεπώς, η βιωσιμότητα είναι δυνατό να συμβάλλει στην εξασφάλιση της διαρκούς χρησιμοποίησης και αξιοποίησης των φυσικών πόρων, δίχως να δημιουργούνται αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον.

Αναμφισβήτητα, στη σύγχρονη εποχή η βιωσιμότητα είναι μια διαδικασία που βασίζεται στην κοινωνία (κοινωνική βιωσιμότητα), στην οικονομία (οικονομική βιωσιμότητα), στον πολιτισμό (πολιτιστική βιωσιμότητα) και στο περιβάλλον (περιβαλλοντική - οικολογική βιωσιμότητα). Όλα τα έθνη έχουν ως κύρια κατεύθυνση της αναπτυξιακής πολιτικής τους τον τρόπο που θα συνδυάσουν την περιβαλλοντική διάσταση σε κάθε οικονομική δραστηριότητα, με την ενσωμάτωση των νέων μορφών κοινωνικής οργάνωσης και των καινοτομιών της τεχνολογίας.

Υπάρχουν και κάποιοι που αμφισβητούν τη βιώσιμη ανάπτυξη και θεωρούν ότι στην προσπάθεια να υπερασπιστεί το περιβάλλον κατευθύνεται σε δράσεις που δίνουν κίνητρα ανάπτυξης στις επιχειρήσεις για επιπλέον ανάπτυξη της ανταγωνιστικής τους φύσης στην αγορά. Μόνο όταν ο άνθρωπος βρεθεί στη θέση να χρησιμοποιήσει κατάλληλα τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, καθώς σέβεται την πολιτιστική του ταυτότητα και τις κοινωνικές αντιλήψεις, για να επέλθει η αξιοποίηση του περιβάλλοντος και όχι η υποβάθμισή του. Τότε μόνο είναι σίγουρο πως θα έχει πετύχει μια ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη που θα μπορούσαμε να απολαύσουμε όχι μόνο εμείς, αλλά και οι επόμενες γενιές. (Τσάρτας, 2001)

Οι παράγοντες που συντελούν στην επίτευξη μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι παρακάτω:

- Ο σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης που απαιτείται θα πρέπει να έχει ως στόχο την ισοδύναμη ανάπτυξη μεταξύ οικονομίας, κοινωνίας και περιβάλλοντος,
- Η τοπική συμμετοχή και η ανάληψη πρωτοβουλιών από το σύνολο του ντόπιου πληθυσμού.
- Η ενίσχυση της εκπαίδευσης του πληθυσμού και του μάρκετινγκ που συντελούν στην ολοένα και πιο γρήγορη ανάπτυξη.

- Η χρήση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ώστε να αναπτυχθεί ένας τουριστικός προορισμός.
- Η προώθηση στρατηγικών που συμβάλλουν στην επιβίωση του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και στην ανάδειξή του.

Σε πολλές περιπτώσεις που ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης παρουσιάζει ελλείψεις, πραγματοποιείται η εφαρμογή προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης σε διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Ορισμένες φορές το πρότυπο που υιοθετείται έχει περιορισμένα χαρακτηριστικά της βιωσιμότητας, ενώ άλλες φορές έχει περισσότερα. Η υιοθέτηση και η προώθηση αυτού του προτύπου, της βιώσιμης δηλαδή τουριστικής ανάπτυξης από εθνικούς και διεθνείς φορείς που σχετίζονται με τον κλάδο του τουρισμού και την εξέλιξή του, αποτελεί την ένδειξη ότι ο βιώσιμος τουρισμός θα επεκτείνεται σε διεθνές επίπεδο, γεγονός που ενισχύεται από την ανάπτυξη ταυτοχρόνως των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που παίζουν ρόλο καθοριστικής σημασίας στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. (Τσάρτας, 2001)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. Η επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα

Η Ελλάδα αποτελεί έναν κορυφαίο τουριστικό προορισμό παγκοσμίως και ήταν μεταξύ των 10 top τουριστικών προορισμών για το 2010 σύμφωνα με τη Lonely Planet και επίσης κατέχει τη δεύτερη θέση σύμφωνα με τα Telegraph Travel Awards 2008 της Αγγλίας στην κατηγορία της Καλύτερης Ευρωπαϊκής Χώρας. Ο αριθμός τουριστών αυξάνεται συνεχώς καθώς το προφίλ του σημερινού ταξιδιώτη απαιτεί τη διαφοροποίηση και την εμπλουτισμένη σύνθεση και δομή του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος της χώρας μας, αλλά και την ανάπτυξη της αντίστοιχης υποδομής. Οι επενδυτές είναι δυνατό να βρουν στην Ελλάδα πολλές ευκαιρίες, τις ομορφότερες τοποθεσίες στον κόσμο καθώς και ένα πρόσφορο έδαφος για νέες επενδύσεις. (<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

3.2. Ο τομέας της οικονομίας στην Ελλάδα

Ενώ η Ελλάδα διαθέτει άρτια τουριστική υποδομή, έχει ως στόχο να αναπτύξει περισσότερο τις τουριστικές της δυνατότητες και να αποτελέσει προορισμό διακοπών για όλο το χρόνο. Το μεσογειακό κλίμα της χώρας είναι ιδανικό για επενδυτικές δραστηριότητες. Σήμερα, το 70% των επισκέψεων πραγματοποιείται κατά την περίοδο μεταξύ των μηνών Μαΐου και Οκτωβρίου και οι επισκέπτες συγκεντρώνονται κυρίως στην Κρήτη (21% των συνολικών κλινών), στα Δωδεκάνησα (17%), στα Επτάνησα (12%), στην Αττική (9%), στη Χαλκιδική (6,5%) και στις Κυκλάδες (6%). Υποκλάδοι του τουρισμού, οι οποίοι παρουσιάζουν επενδυτικό ενδιαφέρον αποτελούν τα θέρετρα ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης κατοικιών δεύτερης κατοικίας, γήπεδα γκολφ, ο αθλητικός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας. Επιπλέον, η αναβάθμιση

και κατασκευή νέων μαρίνων, τα συνεδριακά κέντρα, η ανάπτυξη αγροτουριστικών προϊόντων, ο θρησκευτικός τουρισμός, τα ιαματικά κέντρα, ο γαστρονομικός τουρισμός, ο αρχαιολογικός τουρισμός αποτελούν μορφές εναλλακτικού τουρισμού με τεράστιο ενδιαφέρον για επενδύσεις. (<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

Στις μέρες μας τα περισσότερα ξενοδοχεία στην Ελλάδα βρίσκονται στην κατηγορία των καταλυμάτων με 1 και 2 αστέρια, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για τους επενδυτές να δημιουργήσουν ξενοδοχειακές μονάδες και ξενοδοχειακές αλυσίδες 4 και 5 αστέρων. Σύμφωνα με το Greek Hotel Branding Report, τα επώνυμα ξενοδοχεία στην Ελλάδα αποτελούν το 4% στο σύνολο των ξενοδοχείων και το 19% στη συνολική διαθεσιμότητα κλινών, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που το ποσοστό αυτό κυμαίνεται μεταξύ 25 και 40%. Επιπλέον, ξενοδοχειακές αλυσίδες που λειτουργούν ως δικαιούχοι (franchisors) θα ανακαλύψουν τις ελκυστικές επενδυτικές ευκαιρίες στην ίδρυση ξενοδοχείων 2,3 και 4 αστέρων. (<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

3.3. Επενδυτική δραστηριότητα και υποδομές

Μετά την επιτυχή διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο της τουριστικής αγοράς με ταχύτατη αύξηση στις επισκέψεις τουριστών. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτέλεσαν καταλυτικό παράγοντα για την ανάπτυξη υποδομών. Ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών έχει αναγνωριστεί ως ένα από τα καλύτερα αεροδρόμια του κόσμου. Τα αεροδρόμια της Ελλάδας αναβαθμίζονται συνεχώς για να εξυπηρετήσουν τους επισκέπτες. (<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

Το εθνικό οδικό σύστημα συνδέει το Βορρά με το Νότο, την Ανατολή και τη Δύση με ένα ενιαίο σχεδιασμένο δίκτυο. Η Εγνατία Οδός, που συνδέει την Ηγουμενίτσα με τα Τουρκικά σύνορα, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες επενδυτικές υποδομές μεταφοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια. Η

Ιόνια Οδός που συνδέει την Πάτρα με την Ηγουμενίτσα, συμπληρώνει την αναβάθμιση του συστήματος. Η Αττική Οδός, άλλαξε τον τρόπο μεταφοράς στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας και είναι σημαντική για την εφοδιαστική αλυσίδα (logistics) που συνδέει το αεροδρόμιο με εφοδιαστικά κέντρα, λιμάνια και σιδηροδρομικούς σταθμούς. Το μετρό της Αθήνας, το πρώτο της χώρας, παρουσιάζει ιδιαίτερη επιτυχία και συνέβαλε σημαντικά στη βελτίωση των αστικών μεταφορών. Το ανεπτυγμένο δίκτυο των ταχύπλοων πλοίων της Ελλάδας συμπληρώνει τη μεταφορική υποδομή της χώρας. Επιπλέον, μία νέα υπηρεσία υδροπλάνων ξεκίνησε να λειτουργεί στην Ελλάδα, ενώνοντας με αυτόν τον τρόπο τα πολλά σε αριθμό ελληνικά νησιά. (<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

3.4. Παράγοντες τουριστικής ανάπτυξης

Επενδυτικός Νόμος

Ο Νέος Επενδυτικός Νόμος ψηφίστηκε το 2011. Σύμφωνα με αυτόν, οι επενδύσεις στον τουριστικό τομέα συμπεριλαμβάνουν την αναβάθμιση μαρίνων, την προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού, την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, την αναβάθμιση υποδομών χειμερινού τουρισμού και την επιδότηση διαφόρων ιδιωτικών επενδύσεων.

ΣΔΙΤ

Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες σε επενδυτές να λάβουν συμμετοχή σε έργα νέων υποδομών συμπεριλαμβανομένου μαρίνων και εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών.

ΕΣΠΑ

Στόχος του ΕΣΠΑ για την περίοδο 2007 έως 2013 είναι να πετύχει μία ισορροπημένη ανάπτυξη της χώρας. Με συνολικό προϋπολογισμό 40 δισεκατομμυρίων Ευρώ, το ΕΣΠΑ θα προωθήσει έργα που έχουν άμεση και έμμεση σχέση με την τουριστική ανάπτυξη και θα προσφέρουν πλήθος ευκαιριών

σε επενδυτές να συμμετάσχουν σε διάφορα έργα. Συγκεκριμένα για τον τομέα του τουρισμού, το ΕΣΠΑ παρέχει σημαντική οικονομική υποστήριξη, με προϋπολογισμό άνω των 500 εκατομμυρίων ευρώ μέχρι το 2013. Βασικός στόχος του ΕΣΠΑ είναι η αύξηση της ζήτησης και αναβάθμιση ποιότητας των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα. Η υποστήριξη του ΕΣΠΑ επικεντρώνεται σε:

- Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε όλη τη χώρα και μείωση της εποχικότητας
- Προβολή της χώρας διεθνώς ως ασφαλούς και ελκυστικού τουριστικού προορισμο
- Αύξηση του αριθμού των διεθνών επισκεπτών
- Ενίσχυση του εγχώριου τουρισμού

(<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

Αειφόρος ανάπτυξη

Αναπόσπαστο κομμάτι της στρατηγικής της τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα είναι η αειφόρος ανάπτυξη. Πολλά είναι τα ξενοδοχειακά συγκροτήματα και θέρετρα που εγκαθιστούν σήμερα φωτοβολταϊκά συστήματα προσπαθώντας να μειώσουν τις εκπομπές του άνθρακα. Εγκαταστάσεις αφαλάτωσης, νέες και ενεργειακά αποτελεσματικές κατασκευαστικές λύσεις, αποτελεσματικός ενεργειακός εφοδιασμός και λογισμικά συστημάτων ελέγχου είναι μερικοί από τους τομείς όπου ο τουριστικός τομέας μπορεί να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα των νέων τεχνολογιών. Επίσης, η Ελλάδα προβάλλει τα μοναδικά οικοσυστήματα και φυσικά αποθέματα της που προστατεύονται από τη Συνθήκη Ramsar. Ιδιαίτερα δημοφιλείς για τους ταξιδιώτες που αναζητούν διαφορετικές εμπειρίες είναι δραστηριότητες όπως η παρατήρηση πουλιών (bird watching) και η ορειβατική πεζοπορία (mountain hiking), που μπορούν άνετα να συνδυαστούν με την παραμονή σε εξαιρετικά καταλύματα.

(<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), υπό τη διαχείριση του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού προβάλλει και προωθεί τον τουρισμό στην Ελλάδα και επιβλέπει πάρα πολλούς οργανισμούς που σχετίζονται με τουριστική εκπαίδευση, ανάπτυξη και ακίνητη περιουσία.
(<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

4.1. Γενικά για την Κρήτη

Η Κρήτη αποτελεί το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας καθώς και το πέμπτο μεγαλύτερο σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Είναι τμήμα της περιφερειακής διοίκησης της χώρας και χωρίζεται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες: Ηρακλείου, Χανίων, Λασιθίου και Ρεθύμνου. Η πρωτεύουσά της καθώς και η μεγαλύτερη πόλη της είναι το Ηράκλειο. Βρίσκεται νότια του Αιγαίου πελάγους και βόρεια του Λιβυκού. Στην Κρήτη γνώρισε πολύ μεγάλη ανάπτυξη από το 3000 π.Χ. έως το 1.400 π.Χ., ένας από τους πρώτους πολιτισμούς της Ευρώπης, ο Μινωικός.

Το νησί περικλείεται από ακτές πολλών χιλιομέτρων. Επιπλέον, είναι αρκετά ορεινό διαμορφωμένο από τρεις διαφορετικές ομάδες βουνών: τα Λευκά Όρη (2.452 μ), τον Ψηλορείτη (2.456 μ) και το όρος Δίκη (2.148 μ). Ακόμα στο νησί υπάρχουν εύφορα οροπέδια, σπήλαια και φαράγγια, όπως το διάσημο φαράγγι της Σαμαριάς.

<http://www.explorecrete.com/greek/crete-maps-GR.html>

4.2. Κλίμα

Η Κρήτη χαρακτηρίζεται από δύο κλιματικές ζώνες, της Μεσογείου και της Βόρειας Αφρικής, αλλά παρουσιάζει κυρίως στοιχεία στην πρώτη. Γενικά το κλίμα της θεωρείται εύκρατο, ο χειμώνας είναι ήπιος και η ατμόσφαιρα αρκετά υγρή ανάλογα με την απόσταση που έχει από τη θάλασσα. Παρατηρούνται συχνά χιονοπτώσεις στα βουνά μεταξύ των μηνών Νοεμβρίου και Μαΐου, αλλά σπάνια σε περιοχές που βρίσκονται κοντά σε ακτές. Κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών οι μέσες θερμοκρασίες ξεκινούν από 20 έως 30 βαθμούς Κελσίου με τις μέγιστες τιμές να φτάνουν τους 30-40 βαθμούς.

Ένας παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κλίματος στο νησί είναι η θάλασσα που το περιβάλλει και περιορίζει πολύ την ένταση του ήλιου το καλοκαίρι. Η Ιεράπετρα θεωρείται ως η πιο ζεστή ελληνική πόλη, ενώ οι ακτές προς το Λιβυκό πέλαγος θεωρούνται οι πιο θερμές της χώρας. Οι νότιες παραθαλάσσιες ακτές συμπεριλαμβανομένου της πεδιάδας της Μεσσαράς και των Αστερούσιων Όρων ανήκουν στην κλιματική ζώνη της Βόρειας Αφρικής και έχουν πολύ υψηλές θερμοκρασίες όλο το χρόνο.

Το καλοκαίρι ακόμα και τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο κατά τους οποίους παρατηρούνται οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες, τα μελέμια μετριάζουν τη ζεστή ατμόσφαιρα. Ισχυροί νοτιάδες αυξάνουν τη μέση θερμοκρασία και οι βροχοπτώσεις είναι σπάνιες κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου. Το φθινόπωρο αποτελεί συχνά για πολλούς τουρίστες την αγαπημένη τους εποχή στην Κρήτη, διότι οι θερμοκρασίες είναι ιδανικές.

Οι κλιματολογικές και εδαφικές συνθήκες στην Κρήτη θεωρούνται καλές για την ανάπτυξη καλλιεργειών όπως το αβοκάντο, το μάνγκο, το πεκάν, η φραγκοσυκιά και η χουρμαδιά. που απαιτούν αρκετή υγρασία και υψηλές θερμοκρασίες. Ευνοούν ακόμα την ανάπτυξη βασικών αγροτικών προϊόντων στο νησί.

Επομένως, στην Κρήτη παρατηρούνται πολλές διαφοροποιήσεις ανά περιοχή μεταξύ του βορείου και νοτίου τμήματος του νησιού, το οποίο είναι και θερμότερο. Βροχοπτώσεις που ξεκινούν στα τέλη Οκτωβρίου και διαρκούν έως

το Μάρτιο ή τον Απρίλιο. Χιονοπτώσεις στα ψηλά βουνά της Κρήτης, κάτι το οποίο είναι σπάνιο στις παράκτιες περιοχές.

(<http://www.cretanbeaches.com/hrisimesplir%CE%BFf%CE%BFries/plir%CE%BFf%CE%BFries/klima-kritis>)

4.3. Οικονομία

Το νησί αποτελεί αναμφισβήτητα μια από τις ισχυρότερες οικονομικές περιφέρειες της χώρας μας αφού διαθέτει μεγάλη παραγωγή αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Παράλληλα προσφέρει παραγωγή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, έρευνας καθώς και τουριστικών υπηρεσιών.

Από τη δεκαετία του '70 η οικονομία της Κρήτης που στηρίζεται κατά κύριο λόγο στη γεωργία και την αλιεία, άρχισε να αλλάζει αισθητά. Ενώ η γεωργία και η κτηνοτροφία ευνοούνται, λόγω του κλίματος και της μορφολογίας του εδάφους, ταυτόχρονα παρουσιάζεται μείωση της παραγωγής καθώς επίσης και παράλληλη επέκταση των κλάδων όλων των υπηρεσιών που σχετίζονται με τον τουρισμό. Όσο αναφορά τους τρεις τομείς της κρητικής οικονομίας, τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τις υπηρεσίες θα λέγαμε ότι συνδέονται άμεσα μεταξύ τους.

Η καλλιέργεια της ελιάς αποτελεί μια πολύ σημαντική βιομηχανία, αλλά και η παραγωγή κηπευτικών και εσπεριδοειδών, όπως και σε πολλές άλλες περιοχές της Ελλάδας. Επιπλέον, το νησί διαθέτει τρεις σημαντικούς αερολιμένες στο Ηράκλειο, στα Χανιά και ένα μικρότερο στη Σητεία. Τα δύο πρώτα αποτελούν τις βασικές εισόδους στο νησί, αφού εξυπηρετούν πτήσεις στο διεθνή χώρο. Επίσης, η πρόσβαση στο νησί είναι πάρα πολύ εύκολη και από τα τέσσερα λιμάνια που υπάρχουν στις πρωτεύουσες και των τεσσάρων νομών και εξυπηρετούν επιβάτες και γενικότερα τις μεταφορές.

(<http://www.cretanbeaches.com/hrisimesplir%CE%BFf%CE%BFries/plir%CE%BFf%CE%BFries/oikonomia-tis-kritis/>)

4.4. Πολιτισμικά στοιχεία της Κρήτης

Οι πρώτοι άνθρωποι έφτασαν στο νησί κατά τη νεολιθική εποχή, γύρω στο 6000 π.Χ. και εγκαταστάθηκαν στην Κνωσό. Πολλά αρχαιολογικά δεδομένα και άλλες ιστορικές πηγές αποκαλύπτουν ότι η ιστορία της Κρήτης συνδέεται πολύ στενά με το δέντρο της ελιάς. Το κρητικό μαχαίρι είναι ένα από τα πρώτα εργαλεία που κατασκεύασε ο άνθρωπος και η ιστορία του στο νησί είναι μεγάλη καθώς βοήθησε πολλούς Κρητικούς να επιβιώσουν στη δύσκολη εποχή της αυγής του πολιτισμού. Οι κάτοικοι του νησιού είναι περήφανοι και ανεξάρτητοι άνθρωποι και οι αγώνες τους στο πέρασμα των χρόνων εναντίον των κατακτητών αναδεικνύονται στη συμπεριφορά τους σήμερα.

Τα Χριστούγεννα είναι μια περίοδος ιδιαίτερα γιορτινή για το Ρέθυμνο και την Κρήτη. Ο γάμος και η βάφτιση στο νησί αποτελούν ξεχωριστές εκδηλώσεις που πολλές φορές διαρκούν αρκετές μέρες προκειμένου να εκδηλωθεί πλήρως η χαρά των φίλων και των συγγενών, διατηρώντας πολύ στενούς τους οικογενειακούς δεσμούς. Οι κρητικοί χοροί είναι πολύ διαδεδομένοι σε ολόκληρη τη χώρα καθώς και η ενδυμασία ξεχωρίζει. Η ανδρική κρητική ενδυμασία είναι από τις ωραιότερες σε ολόκληρη την Ελλάδα. Είναι φτιαγμένη από τσόχα ανοιχτού μπλέ, ενώ και η γυναικεία ξεχωρίζει με το δικό της τρόπο. (<http://www.rnews.gr/el/topic.php?t=51>)

4.5. Τουρισμός

Το νησί της Κρήτης αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στον ελλαδικό χώρο. Είναι γεγονός ότι πολλές αφίξεις λιμένα και

αερολιμένα στη χώρα πραγματοποιούνται στην πόλη του Ηρακλείου. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία που προέκυψαν κατά το έτος 2006 οι πτήσεις που πραγματοποιήθηκαν προς την πόλη του Ηρακλείου αποτελούσαν το 20% των συνολικών πτήσεων στον ελλαδικό χώρο εκείνη τη χρονιά, ενώ πάνω από δύο εκατομμύρια τουρίστες επισκέφθηκαν το νησί το ίδιο έτος. (<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B>)

Σήμερα ο τουρισμός στην Κρήτη είναι ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος τομέας. Λόγω της αυξημένης ζήτησης των τελευταίων χρόνων πραγματοποιήθηκαν πολύ σημαντικές επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες και κατά συνέπεια παρατηρήθηκε αναβάθμιση στην ποιότητα της ξενοδοχειακής υποδομής. Η τουριστική υποδομή στην Κρήτη είναι δυνατόν να καλύψει πολλές από τις προτιμήσεις ατόμων κάθε ηλικίας. Διαθέτει από πολύ μεγάλα και πολυτελή συγκροτήματα με όλες τις απαραίτητες εγκαταστάσεις π.χ. πισίνες, εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής κ.λ.π., έως μικρότερα ιδιόκτητα οικογενειακά διαμερίσματα ή ακόμα και οργανωμένες κατασκηνώσεις. (<http://www.explore-crete.gr/tourism/tourismcretegeneral.html>)

Μινωικό Ανάκτορο Φαιστού

Το νησί παρουσιάζει πληρότητα όλων των απαραίτητων προϋποθέσεων προκειμένου να αναπτυχθούν νέα προϊόντα και υπηρεσίες με σκοπό την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού τουριστών. Η Κρήτη αναδεικνύεται ως τόπος τουριστικού προορισμού λόγω κάποιων χαρακτηριστικών στοιχείων που διαθέτει. Τέτοια στοιχεία είναι ενδεικτικά ο ιστορικός και πολιτισμικός της πλούτος. Ο μεγάλος αριθμός αρχαιολογικών χώρων διαφόρων εποχών, αξιόλογων μνημείων και τα υπόλοιπα πολιτιστικά τοπία αποτελούν ελκυστικό

“προϊόν” για τους επισκέπτες του νησιού. (<http://www.explore-crete.gr/sights/worth-seing.html>)

Όμως και η υψηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, το εκπαιδευμένο και ανθρώπινο δυναμικό, οι σύγχρονες τουριστικές υποδομές της κι επιπλέον τα τοπία φυσικού κάλλους που παρουσιάζουν πολλές εναλλαγές και τα μοναδικά σε πλούτο οικοσυστήματά της προκαλούσαν πάντοτε το ενδιαφέρον των επισκεπτών της. Ο συνδυασμός των ορεινών τοπίων με τη θάλασσα και η πλούσια εναλλαγή τοπίων, πεδιάδες, λόφοι, βουνά, οροπέδια, φαράγγια, χείμαρροι, σπήλαια, φυσικά λιμάνια, αμμουδιές, ακρωτήρια, όρμοι, κ.λ.π. επηρεάζουν θετικά την ψυχολογία των τουριστών. Προσφέροντας ξενοιασιά και την ευκαιρία να δραπετεύσουν για λίγο από το σύγχρονο τρόπο ζωής. Η Κρήτη λοιπόν εξαιτίας των παραπάνω χαρακτηριστικών ταυτίζεται με το όνειρο εκατομμυρίων τουριστών από όλο τον κόσμο να παραβρεθούν εκεί. (<http://www.explore-crete.gr/natural-environment/landscapes-natural-good/landscapes-natural-good.html>)

Τοπία φυσικού κάλλους

4.5.1. Οι λόγοι που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού

Ο πρώτος και βασικός λόγος που συντέλεσε στην ανάπτυξη του τουρισμού ήταν το κλίμα στα πλαίσια της ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού θερινών διακοπών. Είναι γεγονός ότι η Κρήτη διαθέτει ένα από τα ευνοϊκότερα κλίματα στην Ελλάδα. Κατά το μήνα Ιούλιο η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται στη ζώνη των χαμηλότερων θερμοκρασιών και το μήνα Ιανουάριο στη ζώνη των υψηλότερων θερμοκρασιών. Με άλλα λόγια το καλοκαίρι στην Κρήτη είναι σχετικά δροσερό, ενώ ο χειμώνας εμφανίζεται αρκετά ήπιος. Αυτό σημαίνει ότι περίπου 8 μήνες το χρόνο οι καιρικές συνθήκες είναι ευνοϊκές για να αναπτυχθεί ο θερινός τουρισμός.

Επιπλέον, το νησί της Κρήτης έχει συνδεθεί πολύ στενά με τη φιλοξενία. Σύμφωνα με μύθο ο Ξένιος Δίας ο θεός της φιλοξενίας γεννήθηκε σε μια σπηλιά στις κορυφές του Ψηλορείτη. Στα παλιά χρόνια που ο τουρισμός δεν είχε αναδειχθεί σε μια κερδοφόρα βιομηχανία και δεν είχε αλλοτριώσει το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του ανθρώπου συναντούσε κανείς περιπτώσεις που απλοί χωρικοί προσέφεραν στέγη και φαγητό σε ξένους τους οποίους δε γνώριζαν. Οι Κρητικοί δέχονταν στα σπίτια τους επισκέπτες και μπορεί ακόμα να στερούνταν ορισμένα αγαθά προκειμένου να τα δώσουν στους φιλοξενούμενους τους. Μέχρι και σήμερα στο νησί οι νέες γενιές όχι μόνο μαθαίνουν τι θα πει φιλοξενία, αλλά την εφαρμόζουν στην πράξη. Ο αυθορμητισμός και η ευγένεια των ανθρώπων εκεί προσελκύουν πολλούς Έλληνες και ξένους τουρίστες.

Η Κρήτη έχει αποκτήσει μεγάλη φήμη και λόγω των διατροφικών συνηθειών των κατοίκων της. Αυτό το γνωρίζουν οι επισκέπτες του τουριστικού αυτού προορισμού και επιθυμούν να δοκιμάσουν την τοπική κουζίνα. Μάλιστα θεωρούν ότι η κρητική διατροφή είναι ένας από τα πιο σημαντικά κριτήρια για τα οποία επιλέγουν το νησί. Η κρητική διατροφή απασχολεί πολλούς και έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από πολλούς επιστήμονες. Το κρητικό ελαιόλαδο και η χρήση στη μαγειρική πολλών χορταρικών που βρίσκονται σε αφθονία στην κρητική γη αποτελούν ασπίδα προστασίας ενάντια σε πολλές καρδιακές παθήσεις. Χρησιμοποιούν βότανα για να προσθέσουν γεύση στο φαγητό τους,

ενώ φτιάχνουν γλυκά και πίτες με μέλι και μούστο. Το κρητικό κρασί είναι αναπόσπαστο συνοδευτικό για τα γεύματά τους. Γενικότερα η μεσογειακή διατροφή έχει ως βάση και πρότυπο την κρητική διατροφή. (<http://www.ierapetra.gr>)

Κρητικό ελαιόλαδο

Ο ταξιδιώτης που θα επισκεφτεί την Κρήτη θα έχει τη δυνατότητα να συναντήσει εκεί μοναδικά τοπία φυσικού κάλλους. Φημισμένα είναι το φαράγγι της Σαμαριάς καθώς και το Ελαφονήσι που βρίσκονται στο νομό Χανίων. Ακόμα, το νησάκι “ Χρυσή ” το οποίο και βρίσκεται στη νότια πλευρά του νησιού και πήρε το όνομά του από την παραλία με τη χρυσή άμμο αποτελεί κι άλλο δείγμα της μοναδικότητας των αξιοθέατων που υπάρχουν στο νησί. Οι πεντακάθαρες και βραβευμένες παραλίες του νησιού είναι ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που προσελκύει πολλούς επισκέπτες.

Πολλές παραλίες της Κρήτης μάλιστα έχουν “ξεχωρίσει” με τη “γαλάζια σημαία”, ένα βραβείο, το οποίο και επιβεβαιώνει την καθαρότητα τους. Επιπλέον, πολλές παραλίες του νησιού είναι προσβάσιμες χάρη στο καλό οδικό δίκτυο που οδηγεί σε αυτές. Το καλοκαίρι του 2001 πραγματοποιήθηκε έρευνα για λογαριασμό της ένωσης ξενοδόχων του νομού Ηρακλείου και οι ερωτώμενοι επισκέπτες επέλεξαν ως κύριο λόγο τις φυσικές ομορφιές του νησιού και ως δεύτερο την ελκυστικότητα των παραλιών για την επιλογή της Κρήτης ως τουριστικό προορισμό. Με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί (αγροτουρισμός, περιηγητικός τουρισμός) αναδεικνύονται περισσότερο τα φυσικά τοπία αφού πληρούνται όλες οι δυνατότητες για την ανάπτυξη τους.

Τα αρχαιολογικά αξιοθέατα του νησιού συνέβαλλαν στην ανάπτυξη του τουρισμού. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση αρχαιολογικών χώρων εμφανίζεται στο νομό Ηρακλείου, τον οποίο επισκέπτονται και περισσότεροι επισκέπτες συγκριτικά με άλλους αρχαιολογικούς χώρους. Η Κνωσός αποτελεί τον αρχαιολογικό χώρο με τις περισσότερες επισκέψεις στην Ελλάδα μετά την Ακρόπολη των Αθηνών, ενώ το Μουσείο του Ηρακλείου είναι αυτό με τους περισσότερους επισκέπτες στην Ελλάδα και ξεπερνάει ακόμα και το Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών.

4.5.2. Τα ισχυρά σημεία του τουρισμού στην Κρήτη

Τα ισχυρά σημεία του κρητικού τουρισμού μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Αρχικά, αποτελεί το μεγαλύτερο τουριστικό προορισμό στην Ελλάδα, αφού είναι το μεγαλύτερο σε έκταση και πληθυσμό νησί της χώρας και διαθέτει εύκολη πρόσβαση τουριστών μέσω πτήσεων, αλλά και της ακτογραμμής που διαθέτει και είναι μεγαλύτερο συγκριτικά με όλα τα άλλα ελληνικά νησιά.
- Οι τουρίστες μπορούν να επισκεφτούν μερικούς από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους όπως για παράδειγμα τα ανάκτορα της Κνωσού και της Φαιστού, αλλά και το Μουσείο του Ηρακλείου. Τα αξιοθέατα είναι διασκορπισμένα και η κινητικότητα των τουριστών συντελεί στη μεγαλύτερη διασπορά τους στο νησί με αποτέλεσμα οι περισσότεροι επισκέπτες να διανύουν πολλά χιλιόμετρα για να παραβρεθούν από το ένα μέρος του νησιού στο άλλο.
- Η Κρήτη διαθέτει πολλές φυσικές ομορφιές όπως είναι το φαράγγι της Σαμαριάς και το φοινικόδασος του Βαΐ.
- Το εύκρατο και ευνοϊκό κλίμα της έχει αποδειχθεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία για την ανάπτυξη του τουρισμού.
- Διαθέτει σπουδαία ιστορική παράδοση και πολύ σημαντικά πολιτισμικά στοιχεία και συμβάλλει ακόμα στην παγκόσμια ιστορία και τον πολιτισμό.

Όσο αναφορά τις μεταφορές και την πρόσβαση στο νησί τα διεθνή αεροδρόμια και λιμάνια του Ηρακλείου και των Χανίων είναι από τα μεγαλύτερα στην Ελλάδα. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί στο οδικό δίκτυο περιλαμβάνεται και ο Βόρειος Οδικός Άξονας που είναι μέρος του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου.

Άλλο θετικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι η πλειονότητα των τουριστών είναι ικανοποιημένη από τις διακοπές στην Κρήτη σε ποσοστό που κυμαίνεται περίπου στο 85% αυτών. Οι περισσότεροι από αυτούς θεωρούν ως σημαντικά κριτήρια επιλογής του τουριστικού αυτού προορισμού τον καιρό, το φυσικό περιβάλλον, τα αρχαιολογικά αξιοθέατα, τις καθαρές θάλασσες, τη φιλοξενία, την ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών και των καταλυμάτων, αλλά και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που διαθέτει.

- Επί πρόσθετα, πολλοί επισκέπτες του νησιού εντυπωσιάζονται από τις ομορφιές του και επιλέγουν να το ξαναεπισκεφτούν τον επόμενο χρόνο ή γενικότερα κάποια στιγμή στο μέλλον. Η υψηλή πίστη των τουριστών στον νησιωτικό αυτό τουριστικό προορισμό συνεπάγεται ότι οι προσδοκίες τους εκπληρώνονται σε σημαντικό βαθμό και συστήνουν το νησί για διακοπές σε φίλους και γνωστούς.
- Η ποιότητα ξενοδοχειακής υποδομής είναι πολύ υψηλή συγκριτικά με άλλες ξενοδοχειακές υποδομές και σημαντικά υψηλότερη στο νομό Ηρακλείου και το νομό Λασιθίου, όπου και υπάρχει ο μεγαλύτερος αριθμός πολυτελών ξενοδοχείων στη χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

5.1. Επενδύσεις και τουριστική ανάπτυξη στην Κρήτη

Από το 2005 έως και το 2010 πραγματοποιήθηκαν αρκετά έργα στους τέσσερις νομούς της Κρήτης σε πολλούς τομείς. Κάποια λοιπόν από τα έργα που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων στο νησί και προσέφεραν βελτιωμένες ή καινούριες υπηρεσίες στους τουρίστες αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Α/Α	Τίτλος Πράξης	Δικαιούχος	Συνολικός Προϋπολογισμός (Ευρώ)
1	«ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΣΤΑ ΔΕΛΙΑΝΑ ΔΗΜΟΥ ΚΟΛΥΜΒΑΡΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ»	28η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	80.000,00
2	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ Ι.Ν. ΣΩΤΗΡΑ ΣΤΑ ΜΕΣΚΛΑ ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΣΟΥΡΩΝ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ»	28η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	120.000,00
3	«ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ Ι. ΜΟΝΗΣ ΠΑΛΗΑΝΗΣ ΣΤΟ ΒΕΝΕΡΑΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	800.000,00
4	«ΔΙΚΤΥΑ ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΡΟΔΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΓΑΖΙΟΥ»	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης Γαζίου	3.862.200,00
5	«ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΩΝ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ ΛΥΜΑΤΩΝ Α2 ΚΑΙ Α9 (ΕΝΕΤΙΚΟΥ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης	995.000,00

	ΛΙΜΕΝΑ - ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ ΧΑΝΙΩΝ) ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟΣΜΗΣΗΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟ Α3»	Χανίων	
6	«ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΤΕΥΣΗ ΣΤΟ Κ.Ε.ΛΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ, ΚΟΥΜΩΝ, ΦΩΤΕΙΝΟΥ, ΑΗ ΓΙΩΡΓΗ, ΚΑΣΤΕΛΟΥ, ΣΩΜΑΤΑ, ΧΡΩΜΟΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ, ΡΟΥΣΣΟΣΠΙΤΟΥ, ΜΥΛΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ»	Δημοτική Επιχείρηση Υδρευσης Αποχέτευσης Ρεθύμνου	7.257.000,00
7	«ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΜΑΛΙΩΝ»	Δημοτική Επιχείρηση Υδρευσης Αποχέτευσης Μαλίων	3.862.200,00
8	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΔΗΜΟΥ ΑΡΚΑΔΙΟΥ Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ»	28η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	275.000,00
9	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ Ι.Ν. ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΑ ΣΤΑ ΠΛΕΜΕΝΙΑΝΑ ΔΗΜΟΥ ΚΑΝΤΑΝΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ»	28η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	250.000,00
10	«ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ Κ. ΖΑΚΡΟΥ Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ»	ΚΔ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	1.000.000,00
11	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ Ι. ΜΟΝΗΣ ΑΓΚΑΡΑΘΟΥ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ	552.000,00
12	«ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»	Δ.Ε.Υ.Α. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	5.188.800,00
13	«ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΑΛΙΔΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΛΙΩΝ»	Δημοτική Επιχείρηση Υδρευσης Αποχέτευσης Μαλίων	1.537.500,00
14	«ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΓΟΥΡΝΙΩΝ Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ»	ΚΔ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	300.000,00

15	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ Ι.Ν. ΜΥΡΤΙΔΙΩΤΙΣΣΑΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ ΧΑΝΙΩΝ»	28η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	80.000,00
16	«ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ Ι.Ν. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΣΤΙΣ ΑΝΩ ΑΡΧΑΝΕΣ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧΑΝΩΝ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	160.000,00
17	«ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΩ ΑΡΧΑΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧΑΝΩΝ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	140.000,00
18	«ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ «ΙΔΑΙΟΝ ΑΝΤΡΟΝ» ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΧΩΡΟΥ»	ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΑΛΑΙΟΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ-ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΝΟΤ. ΕΛΛΑΔΟΣ	315.000,00
19	«ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ Ι.Ν. ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΙΣ ΓΩΝΙΕΣ ΔΗΜΟΥ ΤΥΛΙΣΟΥ Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	200.000,00
20	«ΚΤΗΡΙΑΚΗ ΣΤΕΡΕΩΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ & ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΤΟ ΜΙΛΙΑΡΙΣΙ ΜΟΝΟΦΑΤΣΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	400.000,00
21	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ Ι. ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΣΑ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	240.000,00
22	«ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΥΛΙΣΟΥ»	ΚΓ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	380.000,00
23	«ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΝΩΣΟΥ (ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΙΕΡΕΑ, ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΑΥΛΗ, ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΤΑΦΟΣ)»	ΚΓ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	1.400.000,00
24	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ Ι. ΝΑΟΥ ΑΦΕΝΤΗ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΣΑ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	280.000,00

25	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΟΥ Ι. ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΕΡΑΣ ΕΛΕΟΥΣΑΣ ΔΗΜΟΥ ΓΟΥΒΩΝ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	352.356,00
26	«ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ Β' ΛΙΜΕΝΑ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	400.000,00
27	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΔΥΜΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ ΣΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΦΟΡΤΕΤΖΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ»	28η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	220.000,00
28	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΕΡΑΣ ΣΤΟ ΑΜΑΡΙ ΔΗΜΟΥ ΣΥΒΡΙΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ»	28η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	90.000,00
29	«ΑΝΑΠΛΑΣΗ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΡΟΔΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ (Τμήμα από οδό Κριάρη έως δυτικό όριο Δήμου Ρεθύμνου)»	Περιφέρεια Κρήτης	2.880.000,00
30	«ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΟΥ ΣΤΟ Δ. Δ. ΓΕΡΑΝΙΟΥ»	Περιφέρεια Κρήτης	1.948.180,99
31	«ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ ΑΠΟ ΚΑΤΩΦΥΓΙ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΝΟ»	Περιφέρεια Κρήτης	1.165.000,00
32	«ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΠΥΛΗΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΜΕΤΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ»	Δήμος Ηρακλείου	2.426.532,93
33	«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΟΥΜΠΕΛΙΝΑΣ ΣΤΟ ΧΟΥΜΕΡΙΑΚΟ ΝΟΜΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ»	13η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	230.000,00
34	«ΣΤΕΡΕΩΣΗ-ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΠΥΡΓΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΩΝ ΤΕΙΧΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΥΡΡΗΝΙΑΣ ΝΟΜΟΥ ΧΑΝΙΩΝ»	ΚΕ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων	300.000,00

35	«ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΥΡΙΑΣ (ΔΥΤΙΚΗΣ) ΕΙΣΟΔΟΥ ΑΠΤΕΡΑΣ»	ΚΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων	300.000,00
36	«ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΩΝ ΔΗΜΟΥ Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ»	Δήμος Ν.Καζαντζάκη	3.049.586,77
37	«ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ ΚΥΡΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΠΗΣ - ΔΡΟΜΟΣ ΑΠΟ ΑΚΟΥΜΙΑ ΠΡΟΣ ΤΡΙΟΠΕΤΡΑ»	Περιφέρεια Κρήτης	1.484.132,23
38	«ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ Ι.Ν. ΜΙΧ.ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ (ΡΟΤΟΝΤΑ) ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΟΔΟ ΕΩΣ ΟΙΚΙΣΜΟ ΕΠΙΣΚΟΠΗ»	Περιφέρεια Κρήτης	989.796,46
39	«ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΝΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ»	Δήμος Γεροποτάμου	1.087.685,31
40	«ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ»	Περιφέρεια Κρήτης	3.208.063,64
41	«ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΑΔΕΛΕ - ΑΔΕΛΙΑΝΟΣ ΚΑΜΠΟΣ»	Περιφέρεια Κρήτης	2.134.710,46
42	«ΔΙΑΝΟΙΞΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΟΔΩΝ ΠΕΡΙΕ ΤΩΝ Ο.Τ. 1031, 1032, 1033, 407Β, ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΟΥ Ο.Τ. 1034 ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ - ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΔΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ»	Δήμος Χανίων	2.897.107,44
43	«ΔΙΑΠΛΑΤΥΝΣΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ»	Δήμος Χανίων	933.941,74
44	«ΔΙΑΝΟΙΞΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΩΝ ΚΑΝΤΑΝΟΥ - ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ - ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΛΑ - ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΛΟΓΕΡΗ ΚΑΙ ΑΝ. ΜΑΝΤΑΚΑ»	Δήμος Χανίων	2.525.063,93
45	«ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΑ ΑΠΟ ΟΙΚΙΣΜΟ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΥΣΗΣ ΔΗΜΟΥ	Περιφέρεια Κρήτης	2.310.384,99

ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΕΩΣ ΟΙΚΙΣΜΟ ΒΑΛΗ
ΔΗΜΟΥ ΓΟΡΤΥΝΑΣ»

46	«ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ - ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΑΝΩ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΡΧΑΝΩΝ»	Δήμος Αρχανών	1.778.925,64
47	«Διάνοιξη νέου τμήματος Φράγμα Ποταμών – Παντάνασσα Επαρχιακής οδού 13 (τμήμα Πατσός – Παντάνασσα)»	N. Α. Ρεθύμνου	7.850.000,00
48	«Διάνοιξη νέου τμήματος Παλέ – Αγκουσελιανά – Κάνεβος επαρχιακής οδού 4»	N. Α. Ρεθύμνου	6.719.149,57
49	«Κατασκευή νέου οδικού τμήματος Κάτω Ροδάκινο Άνω Ροδάκινο (Γέφυρα Ροδάκινο)»	N. Α. Ρεθύμνου	2.050.000,00
50	«Δρόμος συνδετήριου άξονα των δρόμων Ηράκλειο – Βιάννος και Χουδέτσι - Πύργος»	N. Α. Ηρακλείου	13.098.253,83
51	«Δρόμος Γάζι - Κρουσώνας»	N. Α. Ηρακλείου	26.440.000,00
52	«Βελτίωση οδικού άξονα Φουρνές – Λάκοι - Ομαλός»	N. Α. Χανίων	16.465.000,00
53	«Δρόμος Αγιά – Πατελάρι – Γεράνι»	N. Α. Χανίων	3.000.000,00
54	«Νότιος οδικός άξονας: τμήμα Ιεράπετρα – Φέρμα»	N. Α. Λασιθίου	16.920.000,00
55	«Δημιουργία εικαστικής ταυτότητας ΕΔΑ Περιφέρειας Κρήτης - 2010»	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Κρήτης	18.450,00
56	«Ενημερωτική Εκστρατεία για την πορεία υλοποίησης του ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013 στην Περιφέρεια Κρήτης»	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Κρήτης	153.750,00

57	«Έκδοση ηλεκτρονικού και έντυπου υλικού»	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Κρήτης	40.000,00
58	«Οργάνωση εκδηλώσεων – συνεδριάσεων - συσκέψεων»	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Κρήτης	100.000,00
59	«Ανάπλαση – Ανακατασκευή της οδού Παπαναστασίου»	Δήμος Ηρακλείου	5.100.857,12
60	«Σύμβουλοι Εμπειρογνώμονες Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Κρήτης»	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Κρήτης	310.000,00
61	«Σύμβουλος Νομικής Υποστήριξης Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Κρήτης»	Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Κρήτης	90.000,00
62	«Ανάπλαση – Ανακατασκευή οδού Ούλαφ Πάλμε»	Δήμος Ηρακλείου	4.401.401,70
63	«Ανάπλαση, διαμόρφωση παρόδιων χώρων κατά μήκος της παλαιάς εθνικής οδού. Οργάνωση αστικής τουριστικής υποδομής του Δήμου Ρεθύμνης (τμήμα από οδό Ε. Δασκαλάκη έως συμβολή της ΠΕΟ με επαρχιακή οδό προς Αρκάδι)»	Δήμος Ρεθύμνου	2.001.095,50
64	«Αποκατάσταση ερειπωμένου παραδοσιακού κτίσματος για χρήση βρεφονηπιακού σταθμού»	Δήμος Ρεθύμνου	684.506,47
65	«Ασφαλτόστρωση κυρίων δημοτικών δρόμων δήμου Λάμπης- Δρόμος από Σαχτούρια προς Άγιο Παύλο»	Περιφέρεια Κρήτης	980.000,00
66	«Ανάπλαση -Διαμόρφωση των οδών Γερακάρη και Δημακοπούλου που βρίσκονται στο όριο της Παλιάς και Νέας πόλης Ρεθύμνου»	Δήμος Ρεθύμνης	1.728.826,20
67	«Διάνοιξη – διαμόρφωση – αισθητική αναβάθμιση κύριας περιφερειακής οδικής αρτηρίας της πόλης του Αγίου Νικολάου»	Δήμος Αγίου Νικολάου	4.450.000,00

68	«Οδικός άξονας Ηράκλειο –Αγ. Δέκα- Βιάννος-Ιεράπετρα: Ολοκλήρωση βελτίωσης της οδού από την χ.θ.0+000 έως χ.θ. 2+411, νέας χάραξης οδού από χ.θ.21+145 έως χ.θ 22+200 και κατασκευής κόμβων»	Περιφέρεια Κρήτης	8.135.143,22
69	«ΛΙΜΕΝΑΣ ΣΟΥΔΑΣ- ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΡΗΠΙΔΟΤΟΙΧΩΝ ΕΠΙΒΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΤΑ ΑΔΡΙΑ	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χανίων	5.215.000,00
70	«Λιμάνι Σητείας Β' και Γ' φάση»	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου	2.616.752,82
71	«Δρόμος Καρτερός – Επισκοπή»	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ηρακλείου	4.059.690,27
72	«Νότιος οδικός άξονας Κρήτης / Ολοκλήρωση παράκαμψης Κουτσουρά – Μακρύ Γιαλού - Ανάληψης»	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου	10.858.233,33
73	«Ανάπλαση οδού εντός οικισμού Χρυσοσκαλίτισσας Δήμου Ιναχωρίου»	Δήμος Ιναχωρίου	710.094,48
74	«Ανάπλαση του οικισμού Γαζίου»	Δήμος Γαζίου	850.640,44
75	«Ανάπλαση Οδού Χρυσοπηγής Δήμου Ελευθερίου Βενιζέλου Ν. Χανίων»	Δήμος Ελευθέρου Βενιζέλου	990.590,45
76	«Διανοίξεις – Βασικές υποδομές – Ασφαλτοστρώσεις στην περιοχή του νηπιαγωγείου στην Πράξη Εφαρμογής Κομπέ Νεροκούρου Δήμου Ελευθέρου Βενιζέλου Ν. Χανίων»	Δήμος Ελευθέρου Βενιζέλου	459.304,07
77	«Αναπλάσεις τμημάτων παραλιακών διαμερισμάτων Δήμου Πλατανιά Ν. Χανίων»	Δήμος Πλατανιά	1.722.043,59

78	«Διαμόρφωση πεζοδρομίων και φωτισμός επί της οδού Ελ. Βενιζέλου Δ. Χερσονήσου Ν. Ηρακλείου»	Δήμος Χερσονήσου	363.570,33
79	«Βελτίωση δρόμου Σητεία – Παλαίκαстро – Ζάκρος : Τμήμα Αγία Φωτιά – Παλαίκαстро»	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου	4.409.552,04
80	«Ενέργειες στήριξης ηλικιωμένων ατόμων που χρήζουν βοήθειας στη βάση της εξατομικευμένης προσέγγισης, για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των εμμέσως ωφελουμένων ατόμων Περιφέρειας Κρήτης»	Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης	6.800.000,00

(<http://www.pepkritis.gr/espa/entaksis.asp>)

Επομένως, με βάση τον παραπάνω πίνακα αποδεικνύεται ότι υλοποιήθηκαν πολλά έργα την πενταετία 2005-2010 στους νομούς Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου και Λασιθίου που συνέβαλλαν σημαντικά στην ανάπτυξη του τουρισμού. Τα περισσότερα έργα σχετίζονται με τη συντήρηση αξιοθέατων, αρχαίων μνημείων, ναών, την κατασκευή καινούριου οδικού δικτύου ή τη βελτίωση του ήδη υπάρχοντος, την ανάπλαση λιμένων και τη διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων.

Για καθένα από αυτά τα έργα ήταν αρμόδιοι διαφορετικοί φορείς. Τα έργα συντέλεσαν στο να γίνει πιο ελκυστικό το νησί ως τουριστικός προορισμός, αλλά και να προσφέρει καλύτερες υπηρεσίες στους τουρίστες αφήνοντας τους ικανοποιημένους και με την προοπτική να το ξαναεπισκεφτούν.

5.2. Προτάσεις για τουριστική ανάπτυξη και στα άλλα νησιά

Αναμφίβολα, το νησί της Κρήτης αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς λόγω της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης που έχει

γνωρίσει. Σε αυτό συνέβαλλαν θετικά η γεωγραφική του θέση και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες.

Διαθέτει αεροδρόμια με πτήσεις εντός της χώρας, αλλά και διεθνείς, μεγάλα και μικρά λιμάνια που συνδέουν την Κρήτη με τον Πειραιά και άλλα μικρά και μεγάλα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και καλό οδικό δίκτυο που κάνει προσβάσιμους και τους τέσσερις νομούς. Το νησί διαθέτει μακραίωνη ιστορία και πολλές επενδύσεις έχουν πραγματοποιηθεί προκειμένου να συντηρηθούν αρχαία μνημεία. Πολλοί επιχειρηματίες επενδύουν σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες και άλλες τουριστικές υποδομές που προσελκύουν όλο και μεγαλύτερο αριθμό τουριστών.

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και διαθέτει εξαιρετικές παραγωγικές επενδύσεις. Θα μπορούσαν και άλλα πολλά ελληνικά νησιά να αυξήσουν τον τουρισμό τους και κυρίως αυτά τα οποία ευνοούνται κλιματολογικά. Θα μπορούσαν λοιπόν να πραγματοποιήσουν επενδυτικές δραστηριότητες:

- ✚ για τη διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων και τη διατήρηση αρχαίων μνημείων.
- ✚ για τη δημιουργία μεγαλύτερου λιμανιού ή ακόμα και τη δημιουργία περισσότερων του ενός λιμανιού και μαρίνας.
- ✚ για τη δημιουργία μικρού αερολιμένα ώστε το νησί να είναι εύκολα και γρήγορα προσβάσιμο.
- ✚ για βελτίωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου.
- ✚ σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (θαλάσσιο, χειμερινό, κρουαζιέρας κ.λ.π).
- ✚ για την ανάπτυξη της κουζίνας του τουριστικού προορισμού.
- ✚ σε υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές μονάδες, τουριστικά καταλύματα και άλλες τουριστικές υποδομές.
- ✚ που θα μπορούν να αναδείξουν τις φυσικές ομορφιές ενός νησιωτικού τουριστικού προορισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το τουριστικό φαινόμενο έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Ιδιαίτερα αυξημένη τουριστική κίνηση παρουσιάζουν τα ελληνικά νησιά εξαιτίας της φυσικής ομορφιάς, του ήλιου και της θάλασσας κυρίως κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών. Ο τουρισμός συντελεί στην ανάπτυξη πολλών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας μιας χώρας με αποτέλεσμα να ενδυναμώνεται η εγχώρια παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο.

Αναμφίβολα, η τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα διάφορα είδη πόρων που διαθέτει: τους οικονομικούς, τους κοινωνικούς, τους φυσικούς και τους πολιτισμικούς πόρους. Η ανάπτυξη του τουρισμού συντελεί στην εισροή χρημάτων στις περιοχές που αναπτύσσεται δημιουργώντας κι άλλες θετικές επιπτώσεις. Σίγουρα κατά το σχεδιασμό τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα μειονεκτήματα που αυτή συνεπάγεται έτσι ώστε να περιοριστεί ο αριθμός τους.

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της χώρας μας κι ένας από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς για πολλούς επισκέπτες λόγω της εύκολης προσβασιμότητας που έχει. Συνδυάζει τοπία φυσικού κάλλους, όμορφες παραλίες, την ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, την παράδοσή, τη φιλοξενία, τη γευστική κρητική κουζίνα γνωστή σε πολλά μέρη του κόσμου. Αυτά είναι μερικά από τα ισχυρότερα σημεία του κρητικού τουρισμού που πρέπει να εκμεταλλεύονται κάθε φορά οι αρμόδιοι φορείς για ανάπτυξη.

Κατά την πενταετία 2005-2010 υλοποιήθηκαν πολλά έργα στο νησί της Κρήτης σε διάφορους άλλους τομείς, πέρα από τον τομέα του τουρισμού, όπως για παράδειγμα στις μεταφορές, στη διαμόρφωση αρχαιολογικών χώρων και τη συντήρηση αρχαίων μνημείων που συντέλεσαν σημαντικά στην τουριστική ανάπτυξή της, στην ολοένα και μεγαλύτερη προσέλκυση αριθμού τουριστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αυγερινού Σ., Ζαχαράτος Γ., Ιακωβίδου Όλγα, Κοκκώσης Χ., Κούση Μ., Σπιλάνης Γ., Τσάρτας Π. (2000), Τουριστική ανάπτυξη - πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, εκδόσεις Εξάντας.

Ανδριώτης Κων/νος, (2005), Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, εκδόσεις Σταμούλης

Βασιλειάδης Χ., (2009), Η Διοικητική και το Μάρκετινγκ των Τουριστικών Προορισμών, εκδόσεις Σταμούλης

Ηγουμενάκης Νίκος Γ. (2000), Τουρισμός και Ανάπτυξη, εκδόσεις Interbooks

Κοκκώσης Χ. - Τσάρτας Π. (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις Κριτική

Κομίλης Παναγιώτης- Βαγιόνης Νίκος (1999), Τουριστικός σχεδιασμός, μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης, εκδόσεις Προπομπός

Λαγός Δ.,(2005), Τουριστική Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική

Πρωτοπαπαδάκης Ι. (2003), Τουριστικό Μάρκετινγκ, εκδόσεις Σταμούλης

Τσάρτας Π. (2000), Τουριστική ανάπτυξη, πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις, εκδόσεις Εξάντας.

Διαδικτυακές Πηγές

http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_12/09/2012_460981

<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=37&la=2>

<http://www.explorecrete.com/greek/crete-maps-GR.html>

<http://www.cretanbeaches.com/hrisimesplir%CE%BFf%CE%BFries/plir%CE%BFf%CE%BFries/klima-kritis>

<http://www.cretanbeaches.com/hrisimesplir%CE%BFf%CE%BFries/plir%CE%BFf%CE%BFries/oikonomia-tis-kritis/>

<http://www.rnews.gr/el/topic.php?t=51>

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B>

<http://www.explore-crete.gr/tourism/tourismcretegeneral.html>

<http://www.explore-crete.gr/sights/worth-seing.html>

<http://www.explore-crete.gr/natural-enviroment/landscapes-natural-good/landscapes-natural-good.html>

<http://www.ierapetra.gr>

<http://www.pepkritis.gr/espa/entaksis.asp>